

ลักษณะ 3 คำพิพากษาและคำสั่ง

แบบคำวินิจฉัยของศาล

มาตรา 182 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “คดีที่อยู่ในระหว่างไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา ถ้ามีคำร้องระหว่างพิจารณาขึ้นมา ให้ศาลสั่งตามที่เห็นควร เมื่อการพิจารณาเสร็จแล้วให้พิพากษาหรือสั่งตามรูปความ”

จากบทบัญญัติดังกล่าว จะเห็นได้ว่าคำวินิจฉัยของศาลมี 2 แบบ คือ ในรูปของคำสั่ง และในรูปของคำพิพากษา

หนึ่ง คำวินิจฉัยในรูปของคำสั่งยังแยกได้เป็น 2 กรณี คือ คำสั่งคำร้องในระหว่างไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณากรณีหนึ่ง และคำสั่งเมื่อเสร็จการพิจารณาแล้วอีกกรณีหนึ่ง สำหรับคำสั่งในกรณีแรก เช่น โจทก์หรือจำเลยยื่นคำร้องขอแก้หรือเพิ่มเติมฟ้อง หรือคำให้การ (มาตรา 163), โจทก์ร้องขอให้ศาลยกคดีขึ้นไต่สวนมูลฟ้องหรือพิจารณาใหม่ (มาตรา 166 วรรคสอง, 181), โจทก์หรือจำเลยยื่นคำร้องขอระบุนยานเพิ่มเติม (ป.วิ.แพ่ง มาตรา 88 วรรคสาม ประกอบด้วย ป.วิ. อาญา มาตรา 15), โจทก์ร้องขอให้ศาลชั่งจำเลยไว้ในระหว่างที่โจทก์อุทธรณ์ฎีกาคำสั่งของศาลที่สั่งว่าคดีไม่มีมูล (มาตรา 170) และคู่ความยื่นคำร้องขอให้ศาลพิจารณาเป็นการลับ (มาตรา 177) กรณีดังกล่าวศาลย่อมสั่งคำร้องของคู่ความตามที่เห็นควร ภายใต้เงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้ในเรื่องนั้น ๆ สำหรับคำสั่งในกรณีที่สอง มีปัญหาว่า จะมีได้ในพฤติการณ์เช่นใด และมีข้อแตกต่างกับการทำคำวินิจฉัยในรูปของคำพิพากษาอย่างไร เกี่ยวกับปัญหาดังกล่าวไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน นอกจากจะถือเป็นหลักในเบื้องต้นว่า เรื่องใดที่กฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นคำสั่ง ศาลก็ควรทำในรูปของคำสั่ง หากเรื่องใดกฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นคำพิพากษา ศาลก็ควรทำในรูปของคำพิพากษา เช่น ถ้าฟ้องไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ศาลอาจสั่งยกฟ้องได้ตามมาตรา 161 แต่การลงโทษจำเลยในคดีที่จำเลยให้การรับสารภาพตามฟ้อง ต้องทำในรูปของคำพิพากษ ตามมาตรา 176 ส่วนเรื่องใดที่กฎหมายมิได้บัญญัติว่าให้ทำเป็นคำสั่งหรือคำพิพากษา โดยทั่วไป ก็ควรทำในรูปของคำพิพากษา

การอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง

มาตรา 182 วรรคสอง วรรคสาม และวรรคท้าย บัญญัติไว้ว่า “ให้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งในศาลโดยเปิดเผยในวันเสร็จการพิจารณา หรือภายในเวลาสามวันนับแต่เสร็จคดี ถ้ามีเหตุอันสมควรจะเลื่อนไปอ่านวันอื่นก็ได้ แต่ต้องจดรายงานเหตุนั้นไว้

เมื่อศาลอ่านให้คู่ความฟังแล้ว ให้คู่ความลงลายมือชื่อไว้ ถ้าเป็นความผิดของโจทก์ที่ไม่มาจะอ่านโดยโจทก์ไม่อยู่ก็ได้ ในกรณีที่จำเลยไม่อยู่โดยไม่มีเหตุสงสัยว่าจำเลยหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟัง ก็ให้ศาลรอการอ่านไว้จนกว่าจำเลยจะมาศาล แต่ถ้ามีเหตุสงสัยว่าจำเลยหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟัง ให้ศาลออกหมายจับจำเลย เมื่อได้ออกหมายจับแล้วไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันออกหมายจับ ก็ให้ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังจำเลยได้ และให้ถือว่าโจทก์หรือจำเลยแล้วแต่กรณี ได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว

ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องเลื่อนอ่านไปโดยขาดจำเลยบางคน ถ้าจำเลยที่อยู่จะถูกปล่อย ให้ศาลมีอำนาจปล่อยชั่วคราวระหว่างรออ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น”

หลักทั่วไปของการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง ก็คือ จะต้องอ่านในศาล โดยเปิดเผย และต่อหน้าโจทก์จำเลย กับต้องอ่านในวันเสร็จการพิจารณาหรือภายในสามวันนับแต่เสร็จคดี แต่ถ้าศาลเห็นว่ามีความสมควร จะเลื่อนการอ่านไปวันอื่นก็ได้โดยจดรายงานกระบวนการพิจารณา แสดงเหตุผลแห่งการนัดอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นซ้ำ รวมเข้าสำนวนไว้ เช่น ศาลยังตรวจสำนวนไม่เสร็จ หรือต้องส่งสำนวนและร่างคำพิพากษาไปให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลฎีกาตรวจก่อนอ่านตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ดังนี้ ศาลจะเลื่อนไปอ่านวันอื่นก็ได้

ตามปกติศาลจะแจ้งให้คู่ความทราบล่วงหน้าว่า นัดอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งในวันเวลาใด หากคู่ความมาพร้อมกันในวันนัด ศาลก็จะอ่านให้คู่ความฟังและให้คู่ความลงลายมือชื่อไว้ ในกรณีที่โจทก์ไม่มาตามกำหนดนัดเพราะความผิดของโจทก์ เช่น หลงลืมหรือเจตนาจะไม่มาฟัง ศาลอ่านลับหลังโจทก์ได้ โดยอ่านให้จำเลยฟังฝ่ายเดียว แต่ถ้าเป็นกรณีที่จำเลยไม่มาตามกำหนดนัด ศาลจะรอการอ่านไว้จนกว่าจำเลยจะมาศาล หากมีเหตุสงสัยว่าจำเลยหลบหนีหรือจงใจไม่มาฟัง เช่น จำเลยได้รับอนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในระหว่างพิจารณา แล้วจำเลยคาดหมายว่าศาลจะพิพากษาลงโทษ จึงไม่มาตามกำหนดนัด เช่นนี้ ศาลยังไม่อ่านลับหลังจำเลย แต่จะเลื่อนการอ่านไปเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือน พร้อมกับออกหมายจับจำเลย หากไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันออกหมายจับ ศาลจึงจะอ่านลับหลังจำเลยได้ โดยอ่านให้โจทก์ฟังฝ่ายเดียว

ฎีกาที่ 1737/2538 ศาลชั้นต้นอนุญาตให้ผู้เสียหายเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ แต่เมื่อจำเลยอุทธรณ์ ศาลชั้นต้นสั่งให้ส่งสำเนาอุทธรณ์แก่พนักงานอัยการเท่านั้น ทั้งเมื่อศาลอุทธรณ์พิพากษากลับคำพิพากษาศาลชั้นต้นให้ยกฟ้อง ศาลชั้นต้นก็มีได้แจ้งวันนัดฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ให้โจทก์ร่วมทราบด้วย เมื่อพนักงานอัยการฎีกา ศาลฎีกาพิพากษายกคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ให้ศาลชั้นต้นดำเนินการในเรื่องส่งสำเนาอุทธรณ์ของจำเลยให้โจทก์ร่วมแล้วส่งให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่ตามรูปคดี

ฎีกาที่ 2069/2539 ศาลอุทธรณ์ส่งคำพิพากษาไปให้ศาลชั้นต้นอ่าน เป็นหน้าที่ของศาลชั้นต้นที่จะดำเนินการอ่านตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 182 การที่มีการเลื่อนการอ่านไปเป็นระยะ ๆ เนื่องจากจำเลยได้ชำระหนี้ให้โจทก์ร่วมไปบ้างแล้ว ไม่มีกฎหมายบังคับให้ศาลชั้นต้นส่งสำนวนกันไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาใหม่ เพราะหนี้ที่จำเลยได้ออกเช็คยังไม่สิ้นผลผูกพัน การที่ศาลชั้นต้นอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ไป จึงไม่เป็นการผิดกฎหมาย

ฎีกาที่ 1015/2541 ป.วิ. อาญา มาตรา 182 วรรคสองและวรรคสาม กำหนดให้อ่านคำพิพากษาในศาลต่อหน้าคู่ความโดยเปิดเผย และมาตรา 2 (15) ให้คำจำกัดความคำว่า “คู่ความ” ไว้ว่า หมายถึงโจทก์ฝ่ายหนึ่งและจำเลยอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งมาตรา 2 (3) ให้คำจำกัดความคำว่า “จำเลย” ไว้ว่า หมายถึงบุคคลซึ่งถูกฟ้องยังศาลแล้วโดยข้อหาว่าได้กระทำความผิด ฉะนั้นนายจำเลยจึงมิได้เป็นจำเลยหรือเป็นคู่ความตามความหมายดังกล่าวแต่อย่างใด

ในกรณีที่ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังโจทก์หรือจำเลยดังกล่าว กฎหมายให้ถือว่าโจทก์หรือจำเลยแล้วแต่กรณี ได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว ผลสำคัญประการหนึ่งของวันอ่านหรือวันที่ถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่ง ก็คือ อายุความในการยื่นอุทธรณ์ (หรือยื่นฎีกา) ซึ่งมาตรา 198 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “อุทธรณ์นั้น ให้ยื่นต่อศาลชั้นต้นในกำหนดหนึ่งเดือนนับแต่วันอ่านหรือถือว่าได้อ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งให้คู่ความฝ่ายที่อุทธรณ์ฟัง” ดังนั้น อายุความในการยื่นอุทธรณ์ (หรือยื่นฎีกา) จะเริ่มนับตั้งแต่วันดังกล่าวเป็นต้นไป แม้ว่าผู้อุทธรณ์ (หรือผู้ฎีกา) จะมิได้มาฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ตาม

ฎีกาที่ 1128/2501 ศาลชั้นต้นนัดฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ไม่ได้ตัวจำเลย มาตามนัด จึงออกหมายจับจำเลย จนพ้นระยะเวลา 1 เดือนก็ยังไม่ได้ตัวจำเลยมา ศาลชั้นต้นจึงอ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ให้โจทก์ฟังลับหลังจำเลยในวันที่ 31 ตุลาคม 2499 ต่อมาจำเลยยื่นฎีกาเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม 2500 วินิจฉัยว่า จำเลยยื่นฎีกาเกินกำหนด 1 เดือนแล้ว จึงขาดอายุความ

ในกรณีที่ศาลอ่านคำพิพากษาลับหลังจำเลยโดยได้ดำเนินการตามมาตรา 182 วรรคสามแล้ว ย่อมถือได้ว่าได้อ่านให้จำเลยฟังโดยชอบแล้ว แม้ต่อมาศาลจะได้อ่านคำพิพากษาให้จำเลยฟังอีก ก็หาไม่ผลทำให้ยืดอายุความฎีกาออกไปไม่ คงต้องถือตั้งแต่วันอ่านโดยชอบในครั้งแรก (ฎีกาที่ 278/2504)

ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ศาลออกหมายจับจำเลยซึ่งหลบหนียังไม่ถึงหนึ่งเดือน ก็อ่านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ให้โจทก์กับจำเลยที่อยู่ฟัง เช่นนี้ ถือว่าจำเลยที่หลบหนียังไม่ได้ฟังคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ หากโจทก์ฎีกาขอให้ลงโทษจำเลย ศาลฎีกาจะพิจารณาคดีเฉพาะจำเลยที่อยู่เท่านั้น (ฎีกาที่ 158/2502)

อนึ่ง ในคดีที่มีจำเลยหลายคนนั้น หากศาลต้องเลื่อนการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งไป เพราะจำเลยบางคนไม่มาศาล ถ้าผลตามคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น จำเลยที่อยู่จะถูกปล่อย เช่น เป็นคำพิพากษาหรือคำสั่งให้ยกฟ้อง ศาลจะปล่อยชั่วคราวจำเลยที่อยู่ในระหว่างเลื่อนการอ่านก็ได้

แบบของคำพิพากษาหรือคำสั่ง

มาตรา 183 บัญญัติว่า “คำพิพากษา หรือคำสั่งฯ ต้องทำเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาฯ”

มาตรา 186 บัญญัติว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องมีข้อสำคัญเหล่านี้เป็นอย่างน้อย

- (1) ชื่อศาลและวันเดือนปี
- (2) คดีระหว่างใครโจทก์ใครจำเลย
- (3) เรื่อง
- (4) ข้อหาและคำให้การ
- (5) ข้อเท็จจริงซึ่งพิจารณาได้ความ
- (6) เหตุผลในการตัดสินใจทั้งในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย
- (7) บทมาตราที่ยกขึ้นปรับ
- (8) คำชี้ขาดให้ยกฟ้องหรือลงโทษ
- (9) คำวินิจฉัยของศาลในเรื่องของกลางหรือในเรื่องฟ้องทางแพ่ง

คำพิพากษาในคดีที่เกี่ยวกับความผิดลหุโทษ ไม่จำเป็นต้องมีอนุมาตรา (4) (5) และ (6)”

สาระสำคัญประการหนึ่ง ก็คือ คำพิพากษาหรือคำสั่งต้องทำเป็นหนังสือ จะทำด้วยวาจาไม่ได้ (แต่สำหรับศาลแขวง คำสั่งหรือคำพิพากษาจะกระทำด้วยวาจาก็ได้ แต่ศาลต้องทำบันทึกไว้พอได้ใจความ ตาม พ.ร.บ. จัดตั้งศาลแขวงและวิธีพิจารณาคความอาญาในศาลแขวง

พ.ศ. 2499 มาตรา 21)

บทบัญญัติของมาตรา 186 (1) และ (2) มีความหมายทำนองเดียวกับมาตรา 158 (1) และ (2) ในเรื่องแบบของคำฟ้องตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

มาตรา 186 (3) หมายถึง ฐานความผิดหรือลักษณะของความผิดที่จำเลยถูกฟ้อง เช่น ลักทรัพย์ ฉ้อโกง ปล้นทรัพย์

มาตรา 186 (4) “ข้อหา” หมายถึง ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่โจทก์ฟ้องกล่าวอ้างว่า จำเลยได้กระทำความผิด ส่วน “คำให้การ” หมายถึง ข้อต่อสู้คดีของจำเลย เช่น ให้การปฏิเสธ ให้การภาคเสธ หรือให้การรับสารภาพตามฟ้อง ในทางปฏิบัติศาลจะย่อคำบรรยายฟ้องของ โจทก์ และคำให้การของจำเลยมากกล่าวไว้

มาตรา 186 (5) เป็นการกล่าวแสดงความเห็นของศาลว่า จากคำฟ้อง คำให้การ และ พยานหลักฐานที่คู่ความนำสืบกันมานั้น ข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าอย่างไร

มาตรา 186 (6) เป็นการกล่าวแสดงผลในการตัดสินของศาลว่า เมื่อข้อเท็จจริง ฟังเป็นยุติตาม (5) แล้ว จะพิพากษาลงโทษจำเลยหรือยกฟ้อง โดยมีข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย สนับสนุนอย่างไร ในทางปฏิบัติศาลจะกล่าวถึงสาระสำคัญของ (5) และ (6) เคลื่อนกลิ้งกันไป

ฎีกาที่ 3052/2531 โจทก์อุทธรณ์ขอให้ศาลอุทธรณ์ลงโทษจำเลยมากขึ้น การที่คำ พิพากษาของศาลอุทธรณ์กล่าวว่าดุลพินิจของศาลชั้นต้นในการลงโทษจำเลยเหมาะสมแล้วนั้น ย่อมเป็นการวินิจฉัยอุทธรณ์ของโจทก์โดยแสดงผลตามที่กำหนดไว้ใน ป.วิ.อาญา มาตรา 186 แล้ว

มาตรา 186 (7) เป็นการอ้างบทมาตราในกฎหมายที่ยกขึ้นปรับแก้คดีนั้น โดยเฉพาะ อย่างยิ่งในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษจำเลย บทมาตราที่สำคัญก็คือ บทมาตราที่บัญญัติว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้

ฎีกาที่ 3854/2530 ศาลอุทธรณ์พิพากษาว่าจำเลยมีความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 339 โดยมีได้ระบวรโรคใด ยังไม่ถูกต้อง ศาลฎีกาพิพากษาแก้ โดยระบวรโรคให้ถูกต้อง

มาตรา 186 (8) คำชี้ขาดให้ยกฟ้องหรือลงโทษ เป็นสาระสำคัญที่สุดแก่คดี ในกรณีที่ จำเลยกระทำความผิดหลายกรรม ตามพยานหลักฐานในสำนวนอาจมีน้ำหนักเพียงพอที่จะ ลงโทษจำเลยได้ทุกกรรม หรืออาจลงโทษได้เพียงบางกรรม บางกรรมต้องยกฟ้อง หรือใน กรณีที่จำเลยหลายคน ตามพยานหลักฐานในสำนวนอาจมีน้ำหนักเพียงพอที่ลงโทษจำเลยได้ ทุกคน หรืออาจลงโทษได้เพียงบางคน บางคนต้องยกฟ้องก็ได้ ดังนั้น จึงต้องทำคำชี้ขาดให้ ชัดแจ้งว่าได้ยกฟ้องหรือลงโทษจำเลยกี่กรรม กรรมใดบ้าง หรือกี่คน คนใดบ้าง

มาตรา 186 (9) เป็นการวินิจฉัยในเรื่องของกลางหรือในคดีส่วนแบ่งในกรณีที่โจทก์ขอมาหักฟ้อง เช่น ให้ริบของกลางซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ทำหรือมีไว้เป็นความผิด หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด หรือเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยได้กระทำความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 32, 33 และ 34 สั่งให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินแก่ผู้เสียหายตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 43 หรือในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานอกจากจะชี้ขาดให้ยกฟ้องหรือลงโทษจำเลยในทางอาญาแล้ว ยังต้องวินิจฉัยถึงความรับผิดของจำเลยในทางแพ่งด้วย

สำหรับคดีที่เกี่ยวกับความผิดลหุโทษซึ่งเป็นเรื่องเล็กน้อย มาตรา 186 วรรคท้าย จึงบัญญัติยกเว้นไว้ว่า คำพิพากษาในคดีดังกล่าวไม่จำเป็นต้องมีสาระสำคัญตามที่บัญญัติไว้ในอนุมาตรา (4) (5) และ (6)

ฎีกาที่ 1324/2539 ศาลมีอำนาจลงโทษฐานละเมิดอำนาจศาลได้โดยไม่ต้องฟ้อง จึงไม่มีกรณีที่จะเป็นฟ้องเคลือบคลุม หรือต้องเปิดโอกาสให้บุคคลที่กระทำละเมิดอำนาจศาลนั้นแก้ข้อกล่าวหาหรือให้โอกาสตั้งทนายถามค้านและคำสั่งของศาลไม่อยู่ในบังคับป.วิ. อาญา มาตรา 186

แบบของคำสั่งระหว่างพิจารณา

มาตรา 187 บัญญัติว่า “คำสั่งระหว่างพิจารณาอย่างน้อยต้องมี

- (1) วันเดือนปี
- (2) เหตุผลตามกฎหมายในการสั่ง
- (3) คำสั่ง”

คำสั่งระหว่างพิจารณาเป็นคำสั่งอย่างหนึ่งตามมาตรา 183 จึงต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณา แต่ไม่ต้องมีรายการครบถ้วนตามมาตรา 186 จึงเป็นดุลพินิจของศาลว่าควรจะมีสาระสำคัญอะไรบ้าง แต่อย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 187

การประชุมปรึกษาเพื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง

มาตรา 188 บัญญัติว่า “คำพิพากษา หรือคำสั่ง หรือความเห็นแย้ง ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณา ผู้พิพากษาใดที่นั่งพิจารณา ถ้าไม่เห็นฟ้องด้วย มีอำนาจทำความเห็นแย้ง คำแย้งนี้ให้รวมเข้าสำนวนไว้”

มาตรา 184 บัญญัติว่า “ในการประชุมปรึกษาเพื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ให้อธิบดี

ผู้พิพากษา ข้าหลวงยุติธรรม (ปัจจุบันเป็นตำแหน่ง อธิบดีผู้พิพากษาศาล) หัวหน้าผู้พิพากษา ในศาลนั้นหรือเจ้าของสำนวนเป็นประธาน ตามผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาที่ละคน ให้ออกความเห็นทุกประเด็นที่จะวินิจฉัย ให้ประธานออกความเห็นสุดท้าย การวินิจฉัยให้ถือตามเสียงข้างมาก ถ้าในปัญหาใดมีความเห็นแย้งกันเป็นสองฝ่ายหรือเกินกว่าสองฝ่ายขึ้นไป จะหาเสียงข้างมากมิได้ ให้ผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมาก ยอมเห็นด้วยผู้พิพากษาซึ่งมีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า”

สาระสำคัญประการหนึ่งของการประชุมปรึกษาเพื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง ก็คือผู้พิพากษาที่จะเข้าร่วมในการประชุมปรึกษา ต้องเป็นผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาในคดีนั้น คำว่า “นั่งพิจารณา” ป.วิ. แห่ง มาตรา 1 (9) ให้ความหมายไว้ว่า “การที่ศาลออกนั่งเกี่ยวกับการพิจารณาคดี เช่น ชั่งสองสถาน สืบพยาน ทำการไต่สวน ฟังคำขอต่าง ๆ และฟังคำแถลงการณ์ด้วยวาจา” ฉะนั้น ผู้พิพากษาที่จะเข้าร่วมในการประชุมปรึกษา (ไม่รวมถึงประธานในการประชุมปรึกษาซึ่งมีอำนาจตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม) จึงต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการพิจารณาคดีอย่างใดอย่างหนึ่งดังกล่าวหรือทำนองดังกล่าวด้วย แต่ถ้าคดีใดอยู่ในอำนาจของผู้พิพากษานายเดียวที่จะพิจารณาพิพากษาได้ (ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 22 (4) และ (5)) การประชุมปรึกษาเพื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งก็ไม่จำเป็น

ฎีกาที่ 1296/2539 ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นที่ได้นั่งพิจารณาฟังประเด็นกลับถือว่าเป็นผู้นั่งพิจารณาคดี ชอบที่จะพิพากษาคดีในศาลชั้นต้นได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 183

คำว่า “อธิบดีผู้พิพากษา” ในศาลชั้นต้น หมายถึง อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาและอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญารธนบุรี ในศาลอุทธรณ์ หมายถึง อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ (โดยนัยมาตรา 215) และในศาลฎีกา หมายถึง ประธานศาลฎีกา (โดยนัยมาตรา 225)

คำว่า “ข้าหลวงยุติธรรม” ในปัจจุบันหมายถึง อธิบดีผู้พิพากษาศาล

คำว่า “หัวหน้าผู้พิพากษาในศาลนั้น” หมายถึง ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

คำว่า “เจ้าของสำนวน” หมายถึง ผู้พิพากษาซึ่งได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในการพิจารณาพิพากษาคดีนั้น

ในทางปฏิบัติเจ้าของสำนวนจะปรึกษาร่วมกับผู้พิพากษาที่ร่วมเป็นองค์คณะในทุกประเด็นที่ต้องวินิจฉัย เมื่อได้ผลเป็นยุติแล้ว เจ้าของสำนวนจะเป็นผู้เขียนคำพิพากษา แล้วร่วมกันลงลายมือชื่อไว้ในตอนท้ายของคำพิพากษา

ในกรณีที่ผู้พิพากษาที่เข้าร่วมในการประชุมปรึกษามีความเห็นไม่ตรงกัน และไม่อาจ

หาเสียงข้างมากได้ กล่าวคือ มีความเห็นต่างกันเป็นสองฝ่ายหรือเกินกว่าสองฝ่ายขึ้นไป แต่ละฝ่ายมีจำนวนเสียงเท่ากัน เช่นนี้ ผู้พิพากษาฝ่ายที่มีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยมาก จำต้องยอมตามความเห็นของผู้พิพากษาฝ่ายที่มีความเห็นเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า เช่น ประชุมปรึกษากันสองคน คนหนึ่งเห็นว่าควรลงโทษจำเลยฐานพยายามฆ่าผู้อื่น แต่อีกคนหนึ่งเห็นว่าควรลงโทษจำเลยฐานทำร้ายร่างกาย ดังนี้ ต้องลงโทษจำเลยฐานทำร้ายร่างกายเพราะเป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า หรือในกรณีที่ประชุมปรึกษากันสามคน สองคนเห็นว่าควรลงโทษ แต่อีกคนหนึ่งเห็นว่าควรยกฟ้อง เช่นนี้ ต้องลงโทษจำเลยตามเสียงข้างมาก หรือหากฝ่ายที่เห็นควรลงโทษนั้น มีความเห็นไม่ตรงกันอีกเกี่ยวกับโทษที่จะลงแก่จำเลย โดยคนหนึ่งเห็นว่าควรจำคุกจำเลย 12 ปี แต่อีกคนหนึ่งเห็นว่าควรจำคุกจำเลยเพียง 10 ปี เช่นนี้ ต้องจำคุกจำเลย 10 ปี ตามความเห็นของฝ่ายที่เป็นผลร้ายแก่จำเลยน้อยกว่า

ความเห็นแย้ง ในการประชุมปรึกษาเพื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้น ผู้พิพากษาที่เข้าร่วมประชุมอาจมีความเห็นไม่ตรงกันในประเด็นข้อใดข้อหนึ่ง หรือในทุกประเด็นก็ได้ ซึ่งการวินิจฉัยต้องถือตามเสียงข้างมาก ในกรณีเช่นนี้ผู้พิพากษาฝ่ายที่มีเสียงข้างน้อยมีอำนาจทำความเห็นแย้งได้ โดยทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อรวมเข้าสำนวนไว้

เหตุที่จะยกฟ้อง

มาตรา 185 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ถ้าศาลเห็นว่าจำเลยมิได้กระทำความผิด การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดก็ดี กติขาคอายุความแล้วก็ดี มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรต้องรับโทษก็ดี ให้ศาลยกฟ้องโจทก์ปล่อยจำเลยไป แต่ศาลจะสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้”

ฎีกาที่ 1036/2533 ในคดีอาญา การที่จำเลยให้การรับสารภาพนั้น คำรับสารภาพของจำเลยเป็นเรื่องที่รับว่ามีการกระทำตามฟ้องเท่านั้น ส่วนการกระทำตามฟ้องจะเป็นความผิดตามกฎหมาย ที่โจทก์ขอให้ลงโทษหรือไม่นั้นเป็นอำนาจของศาลที่จะพิจารณาตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 185

เหตุที่จะยกฟ้องตามบทบัญญัติดังกล่าว แยกพิจารณาได้ ดังนี้

1. จำเลยมิได้กระทำความผิด เช่น ในกรณีที่ข้อเท็จจริงเป็นยุติว่า ได้มีการกระทำความผิดเกิดขึ้นจริง แต่ตามพยานหลักฐานของโจทก์ที่นำสืบมา ข้อเท็จจริงฟังไม่ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด

ฎีกาที่ 168/2523 ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำเลยฐานฆ่าผู้อื่น (โดยใช้อาวุธปืน) และมีอาวุธปืน รวม 2 กระบอก ศาลฎีกายกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย แม้ข้อหาฐานมีอาวุธปืนต้องห้ามฎีกาในข้อเท็จจริง เมื่อข้อสงสัยนั้นคือจำเลยใช้ปืนของกลางยิงผู้ตายหรือไม่ ศาลฎีกายกฟ้องฐานมีอาวุธปืนด้วย ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 185 ประกอบด้วยมาตรา 225 (ฎีกาที่ 310/2524, ฎีกาที่ 159/2528 และฎีกาที่ 218/2531)

ฎีกาที่ 3117/2523 ศาลชั้นต้นลงโทษจำเลยฐานมีอาวุธปืน จำคุก 3 ปี และฐานมีวัตถุระเบิด จำคุก 7 ปี ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้โทษจำคุกเป็น 1 ปี และ 2 ปี ตามลำดับ จำเลยฎีกาเฉพาะความผิดฐานมีวัตถุระเบิด ข้อเท็จจริงได้ความว่า อาวุธปืนกองรวมอยู่กับวัตถุระเบิด เมื่อศาลฎีกาฟังข้อเท็จจริงว่าจำเลยอาจจะมีได้มีเจตนายึดถือลูกระเบิดนั้นไว้เพื่อตน ศาลฎีกาย่อมหยิบยกประเด็นข้อหาในเรื่องความผิดฐานมีอาวุธปืนซึ่งเป็นความผิดอีกกระทงหนึ่งขึ้นวินิจฉัยตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 185 ให้ยกฟ้องฐานมีอาวุธปืนเสียด้วย (ฎีกาที่ 2485/2529)

ฎีกาที่ 3297/2531 แม้ความผิดฐานมีและพาอาวุธปืนตาม พ.ร.บ. อาวุธปืนฯ พ.ศ. 2490 ซึ่งจำเลยให้การรับสารภาพ ศาลลงโทษจำเลยได้โดยไม่ต้องสืบพยานตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 176 แต่เมื่อโจทก์สืบพยานประกอบคำรับสารภาพในข้อหาฐานปล้นทรัพย์แล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดฐานมีและพาอาวุธปืนตามฟ้อง ศาลย่อมพิพากษายกฟ้องได้ ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 185 (ฎีกาที่ 1027/2533)

ฎีกาที่ 5515/2531 เมื่อศาลฎีกาเห็นว่าพยานหลักฐานโจทก์ฟังไม่ได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามฟ้อง แม้จะเป็นปัญหาข้อเท็จจริงซึ่งต้องห้ามฎีกา ศาลฎีกาก็พิพากษายกฟ้องได้ (ฎีกาที่ 3104/2533)

ฎีกาที่ 769-770/2536 เมื่อพยานหลักฐานโจทก์ฟังไม่ได้ว่าจำเลยกระทำความผิด ศาลฎีกามีอำนาจยกฟ้องโจทก์ถึงความผิดอื่นที่เป็นข้อเท็จจริงอันเดียวกันเกี่ยวพันกันและยุติแล้ว ได้ตาม ป. วิ. อาญา มาตรา 185 วรรคแรก ประกอบมาตรา 215 และมาตรา 225 (ฎีกาที่ 6205/2541)

2. การกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด เป็นกรณีที่ข้อเท็จจริงเป็นยุติว่า จำเลยกระทำการตามที่โจทก์กล่าวหาจริง แต่การกระทำของจำเลยเช่นนั้นไม่เป็นความผิดทางอาญาหรือไม่เป็นความผิดตามบทกฎหมายที่โจทก์ฟ้อง

ฎีกาที่ 1325/2495 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยแจ้งความเท็จ จำเลยให้การรับสารภาพ แต่ปรากฏจากพยานหลักฐานว่า ข้อที่จำเลยแจ้งความนั้นเป็นความจริง ศาลพิพากษายกฟ้อง (ฎีกาที่ 1036/2533)

ฎีกาที่ 1486/2495 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยบุกรุกห้องที่ผู้เสียหายเช่ามา ผู้เสียหาย
แถลงว่าจำเลยเป็นภริยาผู้ให้เช่า ผู้เสียหายเช่าห้องหนึ่งคูหาครึ่ง จำเลยให้การต่อสู้คดีว่าผู้เสียหาย
เช่าเพียงหนึ่งคูหา ดังนี้ แม้จะสืบพยานต่อไปและได้ความว่าผู้เสียหายเช่าหนึ่งคูหาครึ่ง ก็เป็น
เรื่องที่ฝ่ายจำเลยมิได้ปฏิบัติตามสัญญาเช่า อันเป็นกรณีแพ่ง ศาลชั้นต้นสั่งงดสืบพยาน แล้ว
พิพากษายกฟ้องได้

ฎีกาที่ 1396/2514 ศาลอุทธรณ์พิพากษาลงโทษจำเลยฐานกระทำเพื่อป้องกัน
เกินสมควรแก่เหตุ โจทก์ฝ่ายเดียวฎีกา เมื่อศาลฎีกาเห็นว่าจำเลยป้องกันพอสมควรแก่เหตุ แม้
จำเลยจะมีได้ฎีกาศาลฎีกาก็พิพากษายกฟ้องได้

ฎีกาที่ 1277/2521 เมื่อศาลตรวจฟ้องเห็นว่าการกระทำตามฟ้องไม่เป็นความผิด
ก็พิพากษายกฟ้องได้ โดยไม่ต้องไต่สวนมูลฟ้อง (ฎีกาที่ 1569/2517 และฎีกาที่ 879/2534)

ฎีกาที่ 1459/2527 เมื่อการกระทำของจำเลยตามที่โจทก์บรรยายฟ้อง ไม่เป็น
ความผิดตามบทมาตรานี้ขอให้ลงโทษแล้ว ศาลขอที่จะยกฟ้องได้ โดยไม่จำต้องไต่สวนมูลฟ้อง

ฎีกาที่ 5758/2537 จำเลยนำอาวุธปืนซึ่งมีทะเบียนติดตัวไปเผื่อนาگุ้งของจำเลย
ถือไม่ได้ว่าจำเลยพาอาวุธปืนไปโดยไม่มีเหตุอันควร แต่ถือว่าเป็นการพาไปโดยมีเหตุจำเป็นและ
เร่งด่วน ตามสมควรแก่พฤติการณ์ ไม่เป็นความผิดตาม พ.ร.บ. อาวุธปืน ฯ มาตรา 8 ตรี

3. คดีขาดอายุความ หากปรากฏแก่ศาลว่าคดีของโจทก์ขาดอายุความตาม ป. อาญา
มาตรา 95, 96 หรือตามกฎหมายพิเศษที่กำหนดเวลาฟ้องร้องไว้ ศาลก็ต้องยกฟ้อง

ฎีกาที่ 543/2498 โจทก์ฟ้องจำเลยฐานหมิ่นประมาท จำเลยมิได้ให้การต่อสู้
ในเรื่องอายุความ เมื่อคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลฎีกา ศาลฎีกายกอายุความขึ้นพิพากษา
ยกฟ้องได้ (ฎีกาที่ 2282/2533)

ฎีกาที่ 1875/2530 เงินที่อยู่ในความรับผิดชอบของจำเลยขาดบัญชีไประหว่าง
วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2504 ถึงวันที่ 26 กรกฎาคม 2505 แต่โจทก์ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 16 มิถุนายน
2525 ว่า จำเลยกระทำผิดระหว่างวันที่ 17 มิถุนายน 2505 ถึงวันที่ 26 กรกฎาคม 2505 เช่นนี้
หากจำเลยกระทำผิดก่อนวันที่ 17 มิถุนายน 2505 คดีโจทก์อาจขาดอายุความ เพราะเมื่อคำนวณ
ถึงวันฟ้องเป็นเวลาเกิน 20 ปี การที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำผิดในช่วงระยะเวลาดังกล่าว
จึงปราศจากหลักเกณฑ์ที่แน่นอน และมีใช้วันเวลาที่จำเลยกระทำผิดอันแท้จริง เมื่อโจทก์นำสืบ
ไม่ได้ว่าจำเลยกระทำความผิดเมื่อใด คดีก็ลงโทษจำเลยไม่ได้

ฎีกาที่ 5494/2534 อายุความฟ้องคดีอาญาตาม ป. อาญา มาตรา 95 ต้องถือตาม อัตราโทษของความผิดที่ศาลพิจารณามาได้ความ ไม่ใช่พิจารณาจากข้อหาหรือฐานความผิดที่โจทก์ฟ้อง

4. มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยไม่ควรถูกต้องรับโทษ เป็นกรณีข้อเท็จจริงเป็นยุติว่า ได้มีการกระทำผิดเกิดขึ้น และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น แต่มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลย ไม่ต้องรับโทษ เช่น ตาม ป. อาญา เหตุแห่งความจำเป็นมาตรา 67 เหตุที่กระทำตามคำสั่งของ เจ้าพนักงานมาตรา 70 และเหตุที่ผู้กระทำความผิดและผู้เสียหายเป็นสามีภริยากันในความผิดต่อ ทรัพย์มาตรา 71 เป็นต้น

ฎีกาที่ 1750/2514 แม้จำเลยจะมีได้ฎีกา เมื่อปรากฏว่าจำเลยกระทำความผิด ด้วยความจำเป็น ไม่ต้องรับโทษ ศาลฎีกาก็มีอำนาจพิพากษาให้เป็นคุณแก่จำเลยได้ พิพากษา ยกฟ้อง

นอกจากนี้ยังมีบางกรณีที่ฟ้องหรือการดำเนินคดีของโจทก์บกพร่อง และความ บกพร่องนั้นอาจปรับเข้ากับเหตุที่จะยกฟ้องตามมาตรา 185 วรรคหนึ่ง

ฎีกาที่ 1382/2492 ทนายโจทก์มาศาล แต่ไม่มีพยานมาสืบ ศาลถือว่าโจทก์ไม่มี พยานมาสืบ พิพากษายกฟ้อง

ฎีกาที่ 2152/2523 การกระทำของจำเลยในคดีนี้เป็นกรรมเดียวกับความผิดใน คดีอื่นซึ่งจำเลยถูกฟ้องไว้ก่อนแล้ว โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยซ้ำอีกได้ ปัญหาข้อนี้เกี่ยวกับ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้จำเลยจะไม่ฎีกา เมื่อศาลเห็นว่ามีเหตุตามกฎหมายที่ จำเลยไม่ควรถูกต้องรับโทษ ศาลก็มีอำนาจยกฟ้องตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 185, 225 และ 215

สรุปแล้ว หากปรากฏเหตุที่จะยกฟ้องดังกล่าวข้างต้น เพียงแต่เหตุใดเหตุหนึ่ง ศาล ย่อมพิพากษายกฟ้อง ทั้งนี้ไม่ว่าจะปรากฏในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา และไม่ว่า จำเลยจะให้การต่อสู้คดีหรือยกเป็นข้ออุทธรณ์ฎีกาหรือไม่

ตามปกติ เมื่อศาลพิพากษายกฟ้อง ศาลจะออกหมายปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยซึ่ง ต้องขังอยู่ตามหมายศาล แต่เนื่องจากมาตรา 185 วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ด้วยว่า เมื่อศาลยกฟ้อง โจทก์ ศาลจะสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้ ดังนั้น จึงเป็นดุลพินิจ ของศาล กรณีที่ศาลจะสั่งขังจำเลยไว้หรือปล่อยชั่วคราว อาจเป็นเรื่องที่ศาลชั้นต้นยกฟ้องใน ปัญหาข้อกฎหมาย หรือยกฟ้องในปัญหาข้อเท็จจริงแต่พยานหลักฐานยังกำกวมอยู่ ซึ่งศาลสูง อาจมีความเห็นเป็นอย่างอื่น

เหตุที่จะลงโทษ

มาตรา 185 วรรคสอง บัญญัติว่า “เมื่อศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดและไม่มีการยกเว้นโทษตามกฎหมาย ให้ศาลลงโทษแก่จำเลยตามความผิด แต่เมื่อเห็นสมควรศาลจะปล่อยจำเลยชั่วคราวระหว่างคดียังไม่ถึงที่สุดก็ได้”

เมื่อศาลพิจารณาคำฟ้อง ทำให้การและพยานหลักฐานของโจทก์จำเลยแล้ว ถ้าแน่ใจว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด และไม่มีเหตุยกเว้นโทษตามกฎหมาย ศาลย่อมพิพากษาลงโทษจำเลยตามความผิด อย่างไรก็ตาม แม้ศาลจะพิพากษาให้ลงโทษจำเลย แต่ในระหว่างที่คดียังไม่ถึงที่สุด หากศาลเห็นสมควรจะปล่อยจำเลยชั่วคราวก็ได้ เช่น ในกรณีที่จำเลยหรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้องยื่นคำร้องขอให้ปล่อยจำเลยชั่วคราวในระหว่างอุทธรณ์ฎีกา

การพิพากษาหรือสั่งต้องไม่เกินคำขอ

* มาตรา 192 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้พิพากษาหรือสั่งเกินคำขอ หรือที่มีได้กล่าวในฟ้อง ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงตั้งที่กล่าวในฟ้อง ให้ศาลยกฟ้องคดีนั้น เว้นแต่ข้อแตกต่างนั้นมีใช้ในข้อสาระสำคัญและทั้งจำเลยมิได้หลงต่อสู้ ศาลจะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ได้ความนั้นก็”

ในกรณีที่ข้อแตกต่างนั้นเป็นเพียงรายละเอียด เช่น เกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิด หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดฐานลักทรัพย์ กรรโชก รีดเอาทรัพย์ ฉ้อโกง โกง เจ้าหนี้ ยักยอก รับของโจรและทำให้เสียทรัพย์ หรือต่างกันระหว่างการกระทำผิดโดยเจตนา กับประมาท มิให้ถือว่าต่างกันข้อสาระสำคัญ ทั้งนี้ให้ถือว่าข้อที่พิจารณาได้ความนั้นเป็นเรื่องเกินคำขอหรือเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ เว้นแต่จะปรากฏแก่ศาลว่าการที่ฟ้องผิดไปเป็นเหตุให้จำเลยหลงต่อสู้ แต่ทั้งนี้ศาลจะลงโทษจำเลยเกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดที่โจทก์ฟ้องไม่ได้

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงบางข้อตั้งกล่าวในฟ้องและตามที่ปรากฏในทางพิจารณา ไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษ ห้ามมิให้ศาลลงโทษจำเลยในข้อเท็จจริงนั้น ๆ

ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามฟ้องนั้นโจทก์สับสน แต่โจทก์อ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิด ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้

• มาตรา 192 วรรคสาม แก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติม พ.ว.อาญา (ฉบับที่ 17) W.R. 2532 มาตรา ๗

ถ้าความผิดตามที่ฟ้องนั้นรวมการกระทำหลายอย่าง แต่ละอย่างอาจเป็นความผิดได้ อยู่ในตัวเอง ศาลจะลงโทษจำเลยในการกระทำผิดอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่พิจารณาได้ความก็ได้

มาตรา 192 วรรคหนึ่ง ได้วางหลักทั่วไปไว้ว่าศาลจะพิพากษาหรือสั่งเกินคำขอหรือ ข้อที่โจทก์มิได้กล่าวมาในฟ้องไม่ได้ ดังนั้นแม้มาตรา 185 วรรคสอง จะบัญญัติว่าเมื่อศาลเห็นว่า จำเลยได้กระทำความผิดและไม่มีการยกเว้นโทษตามกฎหมาย ให้ศาลลงโทษแก่จำเลยตามความผิด ถ้าข้อที่ศาลเห็นว่าจำเลยได้กระทำความผิดเป็นเรื่องที่โจทก์มิได้ขอให้ลงโทษ ศาลก็จะพิพากษาลงโทษ จำเลยไม่ได้

ฎีกาที่ 681/2488 บรรยายฟ้องว่าจำเลยกระทำการครบองค์ประกอบความผิดตาม กฎหมายลักษณะอาญา มาตรา 296,60 (พยายามลักทรัพย์ประกอบด้วยเหตุฉุกเฉินจริง) แต่ขอให้ ลงโทษตามมาตรา 293,60 (พยายามลักทรัพย์) ศาลจะลงโทษตามมาตรา 296,60 ไม่ได้ เป็น การเกินคำขอ (ฎีกาที่ 124/2532 และฎีกาที่ 2624/2541)

ฎีกาที่ 647/2489 บรรยายฟ้องว่าจำเลยแทงเขาที่เดียวโดยเจตนาฆ่า แม้ทางพิจารณา จะได้ว่าความว่าจำเลยแทงเขา 3 ที่ ศาลก็จะรับฟังการแทงอีก 2 ที่นั้น มาฟังว่าจำเลยทำโดยเจตนา ฆ่าไม่ได้ (ฎีกาที่ 3907/2532)

ฎีกาที่ 1002/2502. โจทก์ฟ้องจำเลย 2 คน โดยบรรยายฟ้องว่าจำเลยสมคบกันปล้น ทรัพย์ มิได้กล่าวว่ามีพวกอีกด้วย แม้ทางพิจารณาจะได้ความว่าผู้ร้าย 3 คนร่วมกันกระทำความ ผิดก็ลงโทษจำเลยฐานปล้นทรัพย์ไม่ได้ ต้องลงโทษฐานชิงทรัพย์

ฎีกาที่ 881/2516 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานมีอาวุธปืนมีทะเบียนไว้ในครอบครอง โดยไม่ได้รับอนุญาต แม้จำเลยจะให้การรับสารภาพว่าเป็นปืนไม่มีทะเบียน ศาลก็จะลงโทษ จำเลยตามคำรับไม่ได้ เพราะเป็นการพิพากษาเกินขอ

ฎีกาที่ 46/2528 ฟ้องโจทก์มิได้มีคำขอให้บวกโทษที่รอกการลงโทษไว้ในคดีก่อนเข้า กับโทษในคดีนี้ ศาลจึงเอาโทษจำคุกที่รอกการลงโทษไว้ในคดีก่อนมาบวกเข้ากับโทษในคดีนี้ ไม่ได้

ต่อมามีคำพิพากษาฎีกาที่ 9068/2539 วินิจฉัยว่า แม้โจทก์มิได้บรรยายฟ้องและขอให้ บวกโทษในคดีก่อนเข้ากับโทษในคดีหลัง แต่เมื่อความปรากฏแก่ศาลเองจากรายงานการสืบเสาะ และพินิจของพนักงานคุมประพฤติ ทั้งจำเลยก็แถลงยอมรับข้อเท็จจริงตามรายงานกระบวน พิจารณาว่า เคยต้องโทษจำคุกและศาลให้รอกการลงโทษไว้จริง ศาลจึงต้องนำโทษจำคุกที่รอกการ ลงโทษไว้มาบวกเข้ากับโทษในคดีนี้ตาม ป. อาญา มาตรา 58 วรรคหนึ่ง (ฎีกาที่ 1812/2540 และฎีกาที่ 6916/2540)

ฎีกาที่ 2954/2529 โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยทั้งสามร่วมกันใช้อาวุธปืนยิงผู้เสียหาย ถึงแก่ความตาย ขอให้ลงโทษตาม ป. อาญา มาตรา 288, 83 ข้อเท็จจริงปรากฏว่า จำเลยที่ 3 ชกต่อผู้ตาย ต่อมาจำเลยที่ 1 จึงใช้ปืนยิงผู้ตาย โดยจำเลยที่ 3 มิได้ร่วมกระทำผิดด้วย วินิจฉัยว่า โจทก์มิได้บรรยายฟ้องถึงการกระทำของจำเลยที่ 3 และโจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยทั้งสามร่วมกันใช้อาวุธปืนยิง ซึ่งเป็นความผิดที่มีการกระทำอย่างเดียวกัน จึงลงโทษจำเลยที่ 3 ฐานทำร้ายร่างกายไม่ได้

ฎีกาที่ 1397/2530 โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยทั้งสามร่วมกันมีเฮโรอินจำนวน 4.436 กิโลกรัมไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายเฮโรอินดังกล่าว มีความหมายว่า จำเลยจำหน่ายเฮโรอินไปทั้งหมด แม้ทางพิจารณาจะปรากฏว่าจำเลยที่ 3 ได้ซื้อมเฮโรอินไว้ 1 ถุงเพื่อจำหน่ายในภายหลัง ก็ต้องถือว่าโจทก์มิได้ประสงค์ให้ลงโทษในกรรมนี้ ศาลจะลงโทษจำเลยที่ 3 ฐานจำหน่ายเฮโรอินอีก 1 ถุง เป็นอีกกรรมหนึ่งไม่ได้ เป็นการเกินจากคำฟ้องตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192

ฎีกาที่ 1594/2530 โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยลักเอาเหรียญกษาปณ์ชนิดเหรียญละ 1 บาท จำนวน 57 เหรียญ ขององค์การโทรศัพท์ที่เก็บอยู่ในตู้โทรศัพท์สาธารณะ ขอให้ลงโทษตาม ป. อาญา มาตรา 335 จำเลยให้การรับสารภาพ ศาลจะลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณะประโยชน์ตาม ป. อาญา มาตรา 335 (10) ไม่ได้ เพราะโจทก์มิได้บรรยายฟ้องไว้ เป็นการเกินคำขอ

ฎีกาที่ 1985/2530 โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยที่ 2 ขับรถโดยประมาทด้วยความเร็วเกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด และซิดท้ายรถที่จำเลยที่ 1 ขับนำอยู่ทางด้านขวา ไม่ได้บรรยายว่าจำเลยที่ 2 ไม่ลดความเร็วของรถเมื่อใกล้ทางร่วมทางแยก ศาลจะรับฟังข้อเท็จจริงเรื่องทางร่วมทางแยกซึ่งเป็นข้อเท็จจริงนอกเหนือคำฟ้องมาลงโทษจำเลยที่ 2 ไม่ได้ ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคหนึ่ง (ฎีกาที่ 1533/2531)

ฎีกาที่ 3854/2530 แม้ข้อเท็จจริงจะปรากฏในทางพิจารณาว่า เจ้าพนักงานจับจำเลยได้พร้อมกับยึดอาวุธปืนไม่มีหมายเลขทะเบียนและกระสุนปืนจากจำเลยเป็นของกลาง ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ผู้ใดมีไว้เป็นความผิด อันจะต้องริบเสียทั้งสิ้นตาม ป. อาญา มาตรา 32 ก็ตาม แต่เมื่อโจทก์มิได้กล่าวไว้ในฟ้องว่าได้มีการยึดอาวุธปืนและกระสุนปืนเป็นของกลาง ทั้งมิได้มีคำขอให้ศาลสั่งริบ ศาลย่อมริบไม่ได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคหนึ่ง (ฎีกาที่ 828/2534, ฎีกาที่ 5439/2540 และฎีกาที่ 6330/2541)

ต่อมามีคำพิพากษาฎีกาที่ 6293/2541 ซึ่งโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในข้อหาจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนและขอให้ริบเงินสดของกลางจำนวน 2,860 บาท โดยโจทก์บรรยายฟ้องว่า เงินสดของกลางจำนวนดังกล่าวจำเลยได้มาจากการจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนให้แก่บุคคลอื่นก่อนกระทำความผิดคดีนี้ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า เงินสดของกลางเป็นทรัพย์สินที่จำเลยได้มาโดยได้กระทำความผิด แม้จะไม่ได้มาโดยการจำหน่ายเมทแอมเฟตามีนในคดีนี้โดยตรงก็ตาม ศาลก็มีอำนาจริบได้ตาม ป. อาญา มาตรา 33 (2) แม้โจทก์จะมีได้ระบุนาตราดังกล่าวมาในคำขอท้ายฟ้อง ไม่เป็นการสั่งเกินคำขอหรือที่มีได้กล่าวในฟ้องอันเป็นการฝ่าฝืนต่อ ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคหนึ่ง

ฎีกาที่ 5723, 5724/2531 ฟ้องของโจทก์ทั้งสองสำนวนไม่ได้ขอให้พิพากษานับโทษของจำเลยติดต่อกัน จึงนับโทษติดต่อกันให้ไม่ได้ (ฎีกาที่ 1847-8/2541)

ฎีกาที่ 5843/2531 แม้คำขอท้ายฟ้องจะระบุขอให้ลงโทษจำเลยตาม ป.อาญา มาตรา 376 ไว้ด้วย แต่โจทก์มิได้บรรยายมาในฟ้องถึงองค์ประกอบความผิดของมาตรา 376 ดังนี้ ศาลจะลงโทษจำเลยตามมาตรา 376 ไม่ได้เพราะต้องห้ามตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 192 วรรคหนึ่ง

ฎีกาที่ 831/2532 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานชิงทรัพย์ ทางพิจารณาได้ว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์ ศาลลงโทษจำเลยฐานวิ่งราวทรัพย์ไม่ได้ เพราะโจทก์มิได้บรรยายองค์ประกอบความผิดฐานวิ่งราวทรัพย์มาในฟ้องและคำขอท้ายฟ้อง ก็มีได้ขอให้ลงโทษฐานวิ่งราวทรัพย์ จึงเป็นเรื่องที่โจทก์มิได้ประสงค์ให้ลงโทษ คงลงโทษได้เฉพาะฐานลักทรัพย์เท่านั้น (ฎีกาที่ 2921/2541)

ฎีกาที่ 702/2532 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยยักยอกเงินที่ได้จากการจำหน่ายตราไปรษณียากรซึ่งอยู่ในความดูแลรักษาของจำเลยไป แต่โจทก์นำสืบไม่ได้ว่าจำเลยได้จำหน่ายตราไปรษณียากรดังกล่าวไป แล้วยักยอกเอาเงินที่จำหน่ายไปเป็นของจำเลยดังที่โจทก์ฟ้อง จำเลยอาจยักยอกเอาตราไปรษณียากรไปเพื่อจำหน่ายในภายหลังก็ได้ จึงลงโทษจำเลยในข้อเท็จจริงส่วนนี้ไม่ได้ และจำเลยไม่ต้องใช้เงินจำนวนดังกล่าวคืนแก่ผู้เสียหาย

ฎีกาที่ 2401/2535 การกระทำของจำเลยเป็นความผิดหลายกรรม แต่โจทก์มิได้ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยทุกกรรม ศาลจึงลงโทษจำเลยได้เพียงกรรมเดียว

ฎีกาที่ 4015/2535 ศาลจะสั่งริบทรัพย์สินที่จำเลยมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิดได้ก็ต่อเมื่อมีการกระทำความผิดนั้นขึ้นและโจทก์ต้องฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดนั้นด้วย โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานมีกัญชาไว้ในครอบครอง มิได้ฟ้องขอให้ลงโทษฐานเสพกัญชา เช่นนี้โจทก์จะขอให้ศาลสั่งริบบ่อนกัญชา มีดहनกัญชาและไม่ผิดไฟที่จำเลยมีไว้เพื่อใช้

ในการกระทำความผิดฐานเสพกัญชาไม่ได้

ฎีกาที่ 3989/2536 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยมีฝิ่นอันเป็นยาเสพติดให้โทษประเภท 2 น้ำหนัก 4,825 กรัม ไว้ในความครอบครองเพื่อจำหน่ายโดยไม่ได้รับอนุญาต ขอให้ลงโทษตาม พ.ร.บ. ยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 17.69 โจทก์ไม่ได้บรรยายฟ้องว่าฝิ่นดังกล่าวคำนวณเป็นสารบริสุทธิ์ได้ตั้งแต่หนึ่งร้อยกรัมขึ้นไปดังที่บัญญัติไว้ใน พ.ร.บ. ยาเสพติดฯ มาตรา 17 วรรคสอง ซึ่งมีโทษหนักขึ้นตามมาตรา 69 วรรคสี่ ดังนั้นแม้โจทก์จะนำสืบได้ว่าฝิ่นที่จำเลยมีไว้ในความครอบครอง คำนวณเป็นสารบริสุทธิ์เกินกว่าหนึ่งร้อยกรัม ศาลก็ไม่อาจลงโทษจำเลยตามมาตรา 69 วรรคสี่

ฎีกาที่ 567/2537 โจทก์มิได้บรรยายฟ้องว่าการกระทำของจำเลยเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้อื่นซึ่งเป็นองค์ประกอบความผิดมาในฟ้อง จึงลงโทษจำเลยตาม ป.อาญา มาตรา 339 วรรคสาม ไม่ได้

ฎีกาที่ 1870/2540 โจทก์มิได้บรรยายฟ้องว่า จำเลยผลิตเฮโรอินเพื่อจำหน่ายเพียงแต่บรรยายในฟ้องข้อ ก. ว่า จำเลยผลิตเฮโรอินโดยวิธีแบ่งบรรจุ ส่วนฟ้องข้อ ข. บรรยายว่า จำเลยมีเฮโรอินจำนวน 23 หลอดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ดังนี้ หาได้หมายความว่าจำเลยผลิตเฮโรอินจำนวนดังกล่าวเพื่อจำหน่ายไม่ จึงลงโทษจำเลยในข้อหาผลิตเฮโรอินเพื่อจำหน่ายไม่ได้

มาตรา 192 วรรคสอง และวรรคสาม เป็นเรื่องข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้อง หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “ข้อเท็จจริงต่างกับฟ้อง” เนื่องจากความในสองวรรคดังกล่าวเกี่ยวพันกันจึงจะกล่าวรวมกันไป

ข้อที่ว่า “ถ้าศาลเห็นว่าข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงดังที่กล่าวในฟ้อง ให้ศาลยกฟ้องคดีนั้น” เป็นหลักที่มีข้อยกเว้น กล่าวคือ ในกรณีที่ข้อแตกต่างนั้นมีใช่เป็นข้อสาระสำคัญและจำเลยมิได้หลงต่อสู้ เช่นนี้ ศาลจะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความก็ได้

ฎีกาที่ 1145/2534 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. 2522 โดยบรรยายฟ้องว่าจำเลยขับรถโดยประมาทด้วยความเร็วสูงและฝ่าฝืนสัญญาณไฟสีแดง แต่ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยขับรถฝ่าฝืนสัญญาณจราจรไฟสีเหลืองอำพันโดยไม่หยุดที่หลังเส้นให้รถหยุด ศาลยอมนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาวินิจฉัยลงโทษจำเลยได้ เพราะการขับรถฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจรดังกล่าวเป็นบทบัญญัติอยู่ในมาตราเดียวกันคือมาตรา 22,152 ถือไม่ได้ว่าข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับฟ้อง

ฎีกาที่ 1400/2538 การพรางเด็กอายุไม่เกิน 15 ปี ไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือผู้ดูแล โดยปราศจากเหตุอันสมควรตาม ป.อาญา มาตรา 317 นั้น ไม่ว่าจะจำเลยจะพรางไปจากใครคนใดคนหนึ่งดังกล่าว ก็มีความผิดทั้งสิ้น แม้โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยพรางผู้เสียหายไปเสียจากบิดามารดา ผู้ปกครอง แต่ทางพิจารณาได้ความว่าพรางไปจากผู้ดูแล ก็มีความผิดมิใช่เป็นเรื่องข้อเท็จจริงในทางพิจารณาแตกต่างกับฟ้อง

ข้อที่ควรพิจารณาต่อไป ก็คือ ข้อแตกต่างอย่างไรที่เป็นข้อสาระสำคัญ และข้อแตกต่างอย่างไรที่มีใช่เป็นข้อสาระสำคัญ

ข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ หมายถึง ข้อเท็จจริงแห่งความผิดตามที่ปรากฏในการพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงแห่งความผิดตามที่โจทก์กล่าวในฟ้องและไม่อาจเคลื่อนกลืนเป็นความผิดเดียวกันได้ ในกรณีเช่นนี้ ศาลต้องยกฟ้อง

ฎีกาที่ 48/2528 ฟ้องว่าจำเลยกับพวกทำร้ายร่างกายผู้เสียหายจนได้รับบาดเจ็บสาหัส ขอให้ลงโทษตาม ป. อาญา มาตรา 297 ทางพิจารณาได้ความว่า ผู้เสียหายถูกทำร้าย เพราะมีการชุลมุนต่อสู้กันระหว่างบุคคลตั้งแต่สามคนขึ้นไป ดังนี้ ถือว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏตามทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องในข้อสาระสำคัญ ลงโทษตามมาตรา 299 ไม่ได้ (ฎีกาที่ 2299/2518, ฎีกาที่ 1923/2521 และฎีกาที่ 6642/2539)

ฎีกาที่ 207/2528 ฟ้องว่าจำเลยกล่าวดูหมิ่นเจ้าพนักงาน คือ ร้อยตำรวจโท ส. ทางพิจารณาได้ความว่า จำเลยกล่าวดูหมิ่นสิบตำรวจโท ส. ถือว่าข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในข้อสาระสำคัญต้องยกฟ้อง

ฎีกาที่ 337/2535 ไม่ขบคงในเขตป่าสงวนแห่งชาติที่ผู้เสียหายครอบครองทำประโยชน์อยู่ยอมเป็นของรัฐไม่ใช่ของผู้เสียหาย แต่โจทก์ฟ้องว่าเป็นของผู้เสียหายถูกจำเลยลักตัดไป ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาจึงต่างกับฟ้องในข้อสาระสำคัญ ต้องยกฟ้อง

ส่วนข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันในข้อที่มีใช่สาระสำคัญนั้น หากจำเลยมิได้หลงต่อสู้ในการที่โจทก์ฟ้องผิดไป ศาลจะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่พิจารณาได้ความนั้นก็ได้อ สำหรับข้อเท็จจริงที่ถือว่ามิใช่ข้อสาระสำคัญจะเป็นข้อเท็จจริงอย่างไรนั้น มาตรา 192 วรรคสาม ให้ตัวอย่างไว้ คือ

ก. ข้อแตกต่างในรายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาหรือสถานที่กระทำความผิด แต่เนื่องจากกฎหมายใช้คำว่า “เช่น” แสดงว่าเป็นเพียงตัวอย่าง ฉะนั้น ข้อแตกต่างในรายละเอียดจึงอาจหมายความว่ารวมถึงข้อแตกต่างที่เกี่ยวกับการกระทำของจำเลย และข้อแตกต่างในเรื่องบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดด้วย

ตัวอย่างข้อแตกต่างที่เกี่ยวกับเวลา

ฎีกาที่ ๑๓/๒๕๑๒ วันเวลาเกิดเหตุเป็นรายละเอียดที่โจทก์บรรยายมาในฟ้อง หาใช่ข้อสาระสำคัญไม่ และจำเลยไม่ได้หลงต่อสู้อย่างไร แม้ทางพิจารณาจะฟังว่าเหตุเกิดคนละวันกับที่ระบุมาในฟ้อง ก็เป็นฟ้องที่ใช้ได้

ฎีกาที่ ๕๕๓/๒๕๑๓ ได้ความตามทางใต้สวนมูลฟ้องว่า วันที่จำเลยกระทำผิดแตกต่างไปจากที่โจทก์กล่าวในฟ้องไป ๑ เดือน ศาลจะยกเอาเป็นเหตุยกฟ้องยังไม่ได้ ทั้งในชั้นนี้จำเลยยังมีได้ให้การ ยังไม่ปรากฏว่าจำเลยหลงต่อสู้อย่างไร

ฎีกาที่ ๒๑๑๕/๒๕๑๕ แม้ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการพิจารณาว่าเกิดเหตุวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๑๓ แตกต่างกับที่โจทก์กล่าวในฟ้องว่าเกิดวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๑๓ ก็มีใช่เป็นข้อแตกต่างในข้อสาระสำคัญ เพราะวันเวลาที่เกิดเหตุเป็นเพียงรายละเอียดที่โจทก์จะต้องกล่าวในฟ้องเท่านั้น และเมื่อจำเลยมีได้หลงต่อสู้อย่างไร ก็จะยกฟ้องโจทก์ด้วยเหตุนี้ไม่ได้ (ฎีกาที่ ๒๔๗/๒๕๑๒ และฎีกาที่ ๕๕๑๕/๒๕๑๑)

ตัวอย่างข้อแตกต่างที่เกี่ยวกับสถานที่

ฎีกาที่ ๑๕๗๘/๒๕๐๐ ฟ้องว่าจำเลยเล่นการพนันสลาภกนิรบาทที่ตำบลบ้านบาตร อำเภอป้อมปราบฯ ทางพิจารณาได้ความว่าเหตุเกิดที่ตำบลป้อมปราบ อำเภอป้อมปราบฯ วินิจฉัยว่าแม้จะต่างตำบลกัน แต่จำเลยก็นำสืบรับว่าถูกจับในบ้านที่เกิดเหตุจริงและอยู่ในอำเภอป้อมปราบฯ เห็นได้ว่าไม่ใช่แตกต่างในข้อสาระสำคัญ ทั้งจำเลยไม่หลงต่อสู้อย่างไร ลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ได้ความได้

ฎีกาที่ ๓๕๘/๒๕๐๑ ฟ้องผิดตำบล ถ้าจำเลยไม่หลงต่อสู้อย่างไร ลงโทษได้ (ฎีกาที่ ๖๒-๖๓/๒๕๐๕, ฎีกาที่ ๑๔๐/๒๕๐๗ และฎีกาที่ ๑๓๐๑/๒๕๐๘)

ฎีกาที่ ๑๒๓๑/๒๕๒๓ ฟ้องว่าจำเลยซ่อนเร้นคนต่างด้าวในบ้านจำเลย ฝ้าฝืน พ.ร.บ.คนเข้าเมืองฯ ทางพิจารณาได้ความว่าซ่อนในบ้านพวกของจำเลยซึ่งอยู่ในตำบลเดียวกัน ข้อแตกต่างเป็นเพียงรายละเอียด ไม่ใช่ข้อสาระสำคัญ และจำเลยไม่หลงต่อสู้อย่างไร ลงโทษได้

ฎีกาที่ ๗๓๔/๒๕๒๑ ฟ้องว่าจำเลยขูดหลุมทำให้ถนนที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณะประโยชน์เสียหาย ได้ความว่าหลุมที่ขูดอยู่ในเขตถนนสาธารณะแล้ว ไม่ว่าหลุมนั้นจะอยู่ที่ไหล่ถนนฝั่งเดียวกับที่โจทก์ฟ้องหรือคนละฝั่ง ก็เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษทั้งสิ้น ข้อแตกต่างดังกล่าวไม่ใช่ข้อสาระสำคัญ

ตัวอย่างข้อแตกต่างที่เกี่ยวกับการกระทำของจำเลย

ฎีกาที่ 1231/2496 ฟ้องว่าจำเลยชกต้อยผู้เสียหาย ได้ความว่าจำเลยใช้ปืนสั้นตีผู้เสียหายวินิจฉัยว่า การชกต้อยกับการใช้ปืนสั้นตีเป็นกิริยาอาการที่ใกล้เคียงกัน ลงโทษได้ (ฎีกาที่ 1351/2539)

ฎีกาที่ 917/2520 ฟ้องว่าจำเลยใช้มือชกทำร้ายผู้เสียหายที่ขอบตาซ้ายวมเลือดออก ได้ความว่าจำเลยชกต้อยไม่บาดเจ็บและใช้สันขวานตีที่ขอบตาบาดเจ็บ ไม่ใช่ข้อแตกต่างในสาระสำคัญ จำเลยไม่หลงต่อสู้อย่างที่พิเคราะห์ได้ความได้

ฎีกาที่ 1697/2522 ฟ้องว่าจำเลยร่วมกับพวกปลักหญิงตกจากรถถึงแก่ความตาย ได้ความว่าจำเลยขับรถยนต์ หลอกหญิงว่าจะพาไปส่งบ้าน เมื่อผ่านบ้านหญิง จำเลยเร่งรถเร็วขึ้น พวกของจำเลยดึงมือหญิงไว้มิให้ลงจากรถ หญิงจะหลุดจากมือพวกของจำเลยหรือพวกของจำเลยปล่อยมือหญิงก็ตาม หญิงตกจากรถถึงแก่ความตาย จึงเป็นผลที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการกระทำของจำเลยกับพวก แม้ข้อเท็จจริงจะต่างกับฟ้อง ก็มีข้อสาระสำคัญ ทั้งจำเลยมิได้หลงต่อสู้อย่างที่พิเคราะห์ได้ความได้

ฎีกาที่ 1716/2524 ฟ้องว่าจำเลยจำหน่ายเฮโรอีนโดยขายให้แก่ผู้มีชื่อ ได้ความว่าจำเลยเป็นเพียงผู้ไปเอาเฮโรอีนมาให้ตำรวจ ไม่ใช่ข้อแตกต่างในสาระสำคัญ เพราะตำรวจมอบเงินค่าเฮโรอีนให้จำเลย จำเลยจะไปซื้อเฮโรอีนจากใครหรือเอาเฮโรอีนจากที่ไหนมามอบให้ตำรวจเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นของจำเลย แม้จำเลยจะได้รับเงินค่าเฮโรอีนโดยเป็นเพียงผู้ไปเอาเฮโรอีนมามอบให้แก่ผู้ซื้อ ก็ยังมีความผิดฐานจำหน่ายเฮโรอีนอยู่นั่นเอง ลงโทษจำเลยตามฟ้องได้

ฎีกาที่ 2768/2536 โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยใช้อาวุธปืนยิงเป็นการพยายามฆ่าผู้เสียหาย โดยบรรยายฟ้องไว้ด้วยว่าจำเลยใช้อาวุธปืนยิงประทุษร้ายผู้เสียหาย กระสุนถูกบริเวณศีรษะ 2 แผล ได้รับอันตรายสาหัส แม้ข้อเท็จจริงในการพิเคราะห์จะปรากฏว่าจำเลยใช้อาวุธปืนตีทำร้ายผู้เสียหาย ก็มีข้อแตกต่างในสาระสำคัญเพราะเป็นเพียงข้อแตกต่างในวิธีการประทุษร้าย อาวุธและตำแหน่งที่ผู้เสียหายได้รับบาดเจ็บก็ตรงตามฟ้อง เมื่อจำเลยมิได้หลงต่อสู้อย่างที่พิเคราะห์ได้ความได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสอง

ตัวอย่างข้อแตกต่างในเรื่องบุคคลหรือสิ่งของ

ฎีกาที่ 287/2489 ฟ้องว่าจำเลยปล้นทรัพย์ของ ฮ. ได้ความว่าทรัพย์ที่ถูกปล้นเป็นของ บ. โดย บ. ว่าจ้าง ฮ. ให้หาบไปส่งจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง วินิจฉัยว่า แม้ทรัพย์จะเป็น

ของ บ. แต่ก็อยู่ในความครอบครองของ ฮ. และเป็นทรัพย์สินรายเดียวกัน เป็นข้อปลื้กย่อย ทั้ง
จำเลยมิได้หลงต่อสู้ ลงโทษได้

ฎีกาที่ 497/2490 ฟ้องว่าจำเลยลักปิ่นของ ข. ไป โดยใช้กิริยาฉกฉวยพาหนีไปต่อหน้า
ได้ความว่าจำเลยฉกฉวยพาหนีไปต่อหน้าบุตรของ ข. วินิจฉัยว่า ปิ่นเป็นของ ข. และฟ้องมิได้
กล่าวว่จำเลยฉกฉวยเอาทรัพย์สินพาหนีไปต่อหน้าใคร แม้จะปรากฏว่จำเลยเอาทรัพย์สินไปต่อหน้า
บุตรของ ข. ก็ไม่ต่างกับฟ้อง

ฎีกาที่ 875/2491 ฟ้องว่าจำเลยลักทรัพย์สิน ระบุค่านำหน้าหน้าชื่อเจ้าทรัพย์สินผิดไป โดยใช้
คำว่า "นาย" เป็น "นาง" เป็นการผิดในข้อปลื้กย่อย เมื่อจำเลยไม่หลงต่อสู้ ไม่เป็นเหตุยกฟ้อง
(ฎีกาที่ 467/2537)

ฎีกาที่ 1182/2512 ฟ้องว่าจำเลยใช้ปืนยิง ท. โดยเจตนาฆ่า แต่ ท. รู้ตัว และหลบบัง
ร. กระสุนปืนจึงพลาดไปถูก ร. ถึงแก่ความตาย ได้ความว่าจำเลยเจตนาฆ่า ร. ลงโทษจำเลย
ฐานฆ่า ร. ได้ กรณีเช่นนี้ถือไม่ได้ว่ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อ
เท็จจริงที่กล่าวในฟ้อง อันเป็นเหตุให้ศาลต้องยกฟ้องตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 (ฎีกาที่
837/2503)

ฎีกาที่ 2157/2518 ฟ้องว่าจำเลยยักยอกเงินซึ่ง ร. มอบให้จำเลยนำไปฝากธนาคาร
ได้ความว่เป็นเงินของห้างหุ้นส่วนที่ ร. เป็นผู้จัดการ วินิจฉัยว่า ไม่ต่างกันในข้อสาระสำคัญ
และจำเลยไม่หลงต่อสู้ ลงโทษได้

ฎีกาที่ 3086/2522 ฟ้องว่าจำเลยกล่าวคำหมิ่นประมาทต่อหน้า น. ได้ความว่กล่าว
ต่อหน้า ย. วินิจฉัยว่า ไม่ใช่ข้อสาระสำคัญ จำเลยไม่หลงต่อสู้ ลงโทษได้

ฎีกาที่ 1878/2528 ฟ้องว่าจำเลยชิงเงินสด 10 บาทของผู้เสียหาย ได้ความว่ผู้เสียหาย
และ จ. นั่งคุยอยู่ด้วยกัน เมื่อถูกขู่เพื่อเอาเงิน จ. ส่งเงินให้ผู้เสียหาย แล้วผู้เสียหายส่งให้จำเลย
วินิจฉัยว่า แม้ข้อเท็จจริงจะต่างกับฟ้อง แต่ไม่ใช่ข้อสาระสำคัญ จำเลยไม่หลงต่อสู้ ลงโทษได้
(ฎีกาที่ 3847/2528 และฎีกาที่ 1732/2532)

ฎีกาที่ 961/2537 กรณีฟ้องว่าจำเลยขับรถโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตราย
สาหัสนั้น สาระสำคัญอยู่ที่ว่าจำเลยประมาทหรือไม่ แม้คำฟ้องโจทก์จะระบุหมายเลขทะเบียนรถ
ผิดไปจากข้อเท็จจริงที่ได้ความตามทางพิจารณา ก็หาเป็นข้อแตกต่างในสาระสำคัญไม่ เมื่อจำเลย
ต่อสู้ว่าพวงมาลัยไม่สามารถบังคับรถได้ ถือว่าจำเลยมิได้หลงข้อต่อสู้ ศาลลงโทษจำเลยตาม
ข้อเท็จจริงที่ได้ความได้

ฎีกาที่ 1311/2540 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยหลักทรัพย์ของ ณ. บริษัท จ. โดย ณ. กรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทน ยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์ โดยอ้างว่าทรัพย์สินที่จำเลยลักไปเป็นของบริษัท จ. ทางพิจารณาได้ความเป็นทรัพย์สินของบริษัท จ. ซึ่งมี ณ. เป็นกรรมการผู้มีอำนาจกระทำการแทน เมื่อจำเลยนำสืบปฏิเสธว่า อ. กรรมการอีกคนหนึ่งของบริษัท จ. ซึ่งมีอำนาจกระทำการแทนบริษัท จ. นำมาฝากไว้ จึงไม่ถือว่าจำเลยหลงต่อสู้อย่างผู้เสียหาย ไม่เป็นเหตุที่ศาลอุทธรณ์จะพิพากษายกอุทธรณ์โจทก์ร่วม ด้วยเหตุว่าโจทก์ร่วมมิใช่ผู้เสียหาย

ข. ข้อแตกต่างเกี่ยวกับฐานความผิด ระหว่างความผิดฐานลักทรัพย์ กระชอก ริดเอาทรัพย์สิน ฉ้อโกง โกงเจ้าหนี้ ยักยอก รับของโจร และทำให้เสียทรัพย์สิน ในทางทฤษฎีความผิดแต่ละฐานมีองค์ประกอบความผิดต่างกัน เช่น องค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงได้แก่การหลอกลวงผู้อื่น ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ และโดยการหลอกลวงนั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง ส่วนองค์ประกอบความผิดฐานยักยอกได้แก่การครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น แล้วเบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตน แต่ข้อเท็จจริงในการกระทำความผิดอาจเป็นว่า นายดำไปบอกนายแดงว่า ที่จังหวัดสงขลามีรถยนต์สภาพค่อนข้างใหม่ เจ้าของมีความจำเป็นจะขายในราคาถูก หากนายแดงต้องการ นายดำจะไปจัดการซื้อและนำรถมาส่งมอบให้ นายแดงจึงมอบเงินให้นายดำไป แต่แล้วนายดำก็ไม่นำรถมามอบให้ ทั้งไม่คืนเงินที่ตนได้รับไปแล้วด้วย เช่นนี้ การกระทำของนายดำจึงใกล้เคียงกันมากระหว่างความผิดฐานฉ้อโกงกับยักยอก ฉะนั้น ถ้าโจทก์ฟ้องว่านายดำจำเลยกระทำความผิดฐานฉ้อโกงหรือยักยอกฐานใดฐานหนึ่ง แต่ทางพิจารณาได้ความเป็นว่าจำเลยกระทำความผิดในข้อหาที่โจทก์มิได้ฟ้อง ศาลย่อมลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการพิจารณาได้

เดิมก่อนมีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2522 มาตรา 5 ถือว่าข้อแตกต่างเกี่ยวกับฐานความผิดเป็นข้อสาระสำคัญศาลต้องยกฟ้องเสมอ โดยไม่ต้องพิจารณาว่าจำเลยหลงต่อสู้อย่างผู้เสียหายหรือไม่

ตัวอย่างที่วินิจฉัยหลังจากมีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 192 วรรคสาม ตาม พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมข้างต้น

ฎีกาที่ 200/2528 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม ป. อาญา มาตรา 352 ได้ความเป็นว่า จำเลยกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ตามมาตรา 335 ก็ลงโทษจำเลยตามมาตรา 335 ได้ ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสาม แม้โทษฐานลักทรัพย์จะสูงกว่า (แต่จะลงโทษจำเลยเกินอัตราโทษที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดที่โจทก์ฟ้องไม่ได้)

ฎีกาที่ 1124/2529 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานยักยอก ได้ความเป็นว่า เป็นเรื่องฉ้อโกงลงโทษจำเลยฐานฉ้อโกงได้

ฎีกาที่ 2581/2529 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ และปล้นทรัพย์ ได้ความว่าเป็นเรื่องฉ้อโกง ลงโทษจำเลยฐานฉ้อโกงได้ (ฎีกาที่ 1072/2534)

ในเรื่องข้อแตกต่างเกี่ยวกับฐานความผิดนี้ แม้มาตรา 192 วรรคสาม จะมีได้ระบุถึงการกระทำผิดฐานปล้นทรัพย์หรือชิงทรัพย์ ถ้ามีข้อแตกต่างกันระหว่างฐานความผิดที่ระบุไว้กับการกระทำผิดฐานปล้นทรัพย์หรือชิงทรัพย์ ก็ถือว่าไม่ต่างกันในข้อสาระสำคัญ

ฎีกาที่ 2093/2529 จำเลยมีอาชีพซ่อมรถจักรยานยนต์ ได้นำรถผู้เสียหายซึ่งถูกชิงทรัพย์ไป ไปจำหน่ายโดยมิได้มีทะเบียนรถไปแสดง เมื่อถูกกล่าวหาอีกอ้างว่าเป็นของ ส. แต่มิได้นำ ส. มาสืบ ถือได้ว่าจำเลยช่วยจำหน่ายรถโดยรู้ว่าเป็นทรัพย์สินอันได้มาจากการกระทำผิดอันเป็นความผิดฐานรับของโจร แม้โจทก์จะฟ้องขอให้ลงโทษฐานชิงทรัพย์ตาม ป. อาญา มาตรา 339 ก็ลงโทษจำเลยฐานรับของโจรตามมาตรา 357 ได้ ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 (ฎีกาที่ 599/2532 และฎีกาที่ 2330/2533)

ฎีกาที่ 2129/2537 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานปล้นทรัพย์ ทางพิจารณาได้ความว่า จำเลยกระทำผิดฐานรับของโจร ถ้าจำเลยไม่หลงต่อสู้อย่างศาลลงโทษจำเลยฐานรับของโจรได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสาม การที่พนักงานสอบสวนมิได้แจ้งข้อกล่าวหาและสอบสวนจำเลยในข้อหารับของโจร เป็นเรื่องที่กฎหมายห้ามมิให้พนักงานอัยการนำคดีมาฟ้องในข้อหารับของโจรเท่านั้น

ในกรณีที่ เป็นข้อแตกต่างระหว่างการกระทำผิดฐานลักทรัพย์กับรับของโจร หากความผิดฐานโดยยุติแล้ว ศาลสูงก็ไม่มีอำนาจหยิบยกขึ้นวินิจฉัย

ฎีกาที่ 1344/2529 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์หรือรับของโจร ศาลชั้นต้นลงโทษฐานลักทรัพย์ จำเลยอุทธรณ์ การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่าจำเลยไม่มีความผิดฐานลักทรัพย์ แต่ผิดฐานรับของโจร และลงโทษจำเลยฐานรับของโจร เป็นการไม่ชอบด้วยกระบวนการพิจารณา จำเลยมีสิทธิฎีกาให้ยกฟ้องในข้อหาฐานรับของโจรได้

ฎีกาที่ 3417/2530 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ ศาลชั้นต้นลงโทษจำเลยตามฟ้อง จำเลยอุทธรณ์ ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้ยกฟ้อง โจทก์ฎีกาขอให้ลงโทษจำเลย หากศาลฎีกาฟังว่าจำเลยมีความผิดฐานรับของโจร ก็ลงโทษจำเลยได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสาม

ฎีกาที่ 1670/2538 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ จำเลยให้การปฏิเสธ

และนำสืบอ้างฐานที่อยู่ ศาลชั้นต้นวินิจฉัยว่าพยานหลักฐานโจทก์ไม่พอฟังลงโทษจำเลย ฐานลักทรัพย์พิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์ขอให้ศาลอุทธรณ์ลงโทษจำเลยฐานรับของโจรได้ (คดีนี้จำเลยให้การปฏิเสธและนำสืบอ้างฐานที่อยู่ แสดงว่าจำเลยมิได้หลงต่อสู)

ฎีกาที่ 1610/2539 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์หรือรับของโจร ศาลชั้นต้นพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานใช้ให้ผู้อื่นกระทำความผิดฐานลักทรัพย์ ยกฟ้องฐานรับของโจร จำเลยอุทธรณ์ศาลอุทธรณ์พิพากษากลับให้ยกฟ้อง โจทก์ฎีกา ศาลฎีกาเห็นว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานรับของโจร โดยมติดีที่ประชุมใหญ่วินิจฉัยว่า แม้ข้อเท็จจริงในการพิจารณาจะต่างกันระหว่างการกระทำความผิดฐานลักทรัพย์และรับของโจร ก็ไม่ถือว่าต่างกันในเรื่องสาระสำคัญและจำเลยก็มิได้หลงต่อสู ทั้งข้อเท็จจริงดังกล่าว ศาลล่างทั้งสอง ก็ได้ยกขึ้นว่ากล่าวกันมาแล้ว เพียงแต่ปรับบทฐานความผิดต่างกันเท่านั้น ศาลฎีกามีอำนาจลงโทษจำเลยในความผิดฐานรับของโจรตามข้อเท็จจริงที่ได้ความได้ ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสาม

อนึ่ง หากโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดฐานหนึ่ง และในทางพิจารณาข้อเท็จจริงปรากฏว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดอีกฐานหนึ่ง แต่องค์ประกอบความผิดทั้งสองฐานไม่ต่างกันในเรื่องสาระสำคัญ เพียงแต่ต่างกันเกี่ยวกับความหนักเบาในลักษณะของการกระทำ เช่นนี้ เป็นเรื่องข้อแตกต่างในรายละเอียด ไม่ถือว่าข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องในข้อสาระสำคัญ ไม่เป็นเหตุให้ศาลยกฟ้อง

ฎีกาที่ 1698/2513 โจทก์ขอให้เพิ่มโทษจำเลยตาม ป. อาญา มาตรา 93 เมื่อกรณีไม่เข้าเกณฑ์ที่จะเพิ่มโทษตามมาตรา 93 แต่เพิ่มได้ตามมาตรา 92 ศาลขอที่จะเพิ่มตาม มาตรา 92 ซึ่งเป็นบทที่เบากว่าได้

ฎีกาที่ 937/2519 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานข่มขืนกระทำชำเรา แต่การกระทำของจำเลยเป็นเพียงความผิดฐานพยายาม ศาลลงโทษจำเลยฐานพยายามได้ ไม่เกินคำขอเพราะเป็นวิธีการเพื่อแบ่งส่วนลงโทษตามความผิดนั้นนั่นเอง

ฎีกาที่ 3566/2528 ฟ้องว่าจำเลยก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิดโดยการให้ อ. ใช้ปืนยิงผู้เสียหาย ได้ความว่าจำเลยเป็นแต่ผู้ยงส่งเสริมให้ อ. ยิง เป็นเรื่องข้อแตกต่างในรายละเอียด มิใช่เป็นเรื่องข้อเท็จจริงที่ปรากฏในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องในข้อสาระสำคัญ ลงโทษจำเลยฐานเป็นผู้ใช้โดยผู้ยงส่งเสริมตาม ป. อาญา มาตรา 288; 80, 84 ได้

ฎีกาที่ 2954/2529 ฟ้องว่าจำเลยร่วมกับพวกฆ่าผู้ตาย ได้ความว่ายุยงส่งเสริมให้ผู้อื่นกระทำความผิด จะลงโทษจำเลยฐานเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 84 ไม่ได้ แต่ลงโทษฐานเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดตามมาตรา 86 ได้ (ฎีกาที่ 2057/2535, ฎีกาที่ 2457/2536 และฎีกาที่ 3044/2540)

ฎีกาที่ 4140/2530 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานฆ่าผู้อื่น ได้ความว่าการกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยไม่เจตนาตาม ป. อาญา มาตรา 290 ลงโทษจำเลยได้ (ฎีกาที่ 1950/2527)

ฎีกาที่ 4465/2530 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานพรากผู้เยาว์โดยผู้เยาว์ไม่เต็มใจ ไปด้วยตาม ป. อาญา มาตรา 318 วรรคหนึ่ง ได้ความว่าจำเลยพรากผู้เยาว์โดยผู้เยาว์เต็มใจ ไปด้วยตามมาตรา 319 วรรคหนึ่ง ลงโทษจำเลยได้ (ฎีกาที่ 740/2536 และฎีกาที่ 2245/2537)

ฎีกาที่ 47/2541 โจทก์ฟ้องว่า จำเลยเป็นตัวการ ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยเป็นผู้สนับสนุน ลงโทษจำเลยฐานเป็นผู้สนับสนุนได้ เพราะโทษเบากว่าตัวการ

ค. ข้อแตกต่างระหว่างการกระทำผิดโดยเจตนากับประมาท ในทางทฤษฎีการกระทำทั้งสองดังกล่าวแตกต่างกันในข้อสาระสำคัญ เพราะการกระทำหนึ่งมีเจตนา ส่วนอีกการกระทำหนึ่งไม่มีเจตนา แต่ตามข้อเท็จจริงของการกระทำที่เกิดขึ้นนั้น บางครั้งโจทก์ไม่อาจทราบแน่ชัดว่าจำเลยกระทำความผิดโดยมีเจตนาหรือไม่ เช่น ผู้ตายขึ้นไปเก็บผลไม้บนต้นไม้ที่มีกิ่งไผ่ก่อนข้างหนาทึบ จำเลยยิงปืนไปทางต้นไม้ นั้น กระสุนปืนถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย เช่นนี้ การกระทำของจำเลยจึงใกล้เคียงกันมากระหว่างความผิดฐานฆ่าผู้อื่นกับกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ฉะนั้นหากโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานฆ่าผู้อื่น แต่ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำโดยประมาท ศาลย่อมลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการพิจารณาได้

ฎีกาที่ 2483/2528 ฟ้องว่าจำเลยฆ่าผู้อื่นขอให้ลงโทษตาม ป. อาญา มาตรา 288 ได้ความว่าจำเลยกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ลงโทษจำเลยตามมาตรา 291 ได้ (ฎีกาที่ 5280/2540)

ฎีกาที่ 917/2530 ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดโดยเจตนา ได้ความว่าจำเลยกระทำโดยประมาท ลงโทษจำเลยฐานกระทำโดยประมาทได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสอง และวรรคสาม (ฎีกาที่ 240/2536 และฎีกาที่ 870/2536)

ฎีกาที่ 663/2536 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยพยายามฆ่าผู้เสียหาย ทางพิจารณาได้ความว่า จำเลยกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัส ศาลลงโทษจำเลยได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสาม

อย่างไรก็ดี แม้ศาลจะลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการพิจารณาได้ แต่จะลงโทษจำเลยหนักกว่าที่โจทก์ขอไม่ได้

ตัวอย่างที่วินิจฉัยว่า จำเลยไม่หลงต่อผู้

ฎีกาที่ 2195/2515 ฟ้องว่าจำเลยกระทำผิดฐานปล้นทรัพย์เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2513 ทางพิจารณาผู้เสียหายเบิกความว่าเหตุเกิดเมื่อวันที่ 8 เดือนเดียวกัน จำเลยนำสืบว่า วันที่ 7 ธันวาคม 2513 จำเลยไปบ้านผู้เสียหายขอเงินซื้อเหล้ากิน ผู้เสียหายให้เงินจำเลย 5 บาท รุ่งขึ้นวันที่ 8 จำเลยอยู่บ้านตลอดวันไม่ได้หนีไปไหน วินิจฉัยว่า แม้วันเกิดเหตุที่ปรากฏในการพิจารณาจะแตกต่างกับที่โจทก์กล่าวในฟ้อง แต่มิใช่ในข้อสาระสำคัญ และจำเลยก็มีได้หลงต่อผู้เสียหาย จำเลยเบิกความว่าวันที่ 7 ธันวาคม 2513 ไปบ้านผู้เสียหายจริง แต่ไปขอเงิน มิได้ปล้นทรัพย์ผู้เสียหาย

ฎีกาที่ 2867/2518 ฟ้องว่าจำเลยส่งจ่ายเช็คจำนวนเงินสูงกว่าที่มีในบัญชี ได้ความว่า จำเลยไม่มีเงินในบัญชีเลย ข้อแตกต่างดังกล่าวหาใช่ข้อสาระสำคัญในคดีไม่ และการที่จำเลยให้การปฏิเสธกับนำสืบว่าได้ออกเช็คเพื่อเป็นประกัน แสดงว่าจำเลยมิได้หลงต่อผู้

ฎีกาที่ 3858/2527 ฟ้องว่าจำเลยกระทำผิดฐานกรรโชกเวลากลางวัน ได้ความว่า เหตุเกิดเวลากลางคืน แต่จำเลยรับว่าได้ไปขอเงินผู้เสียหายและผู้เสียหายยอมตกลงจะให้เงิน จำเลยจริงเพียงแต่อ้างว่าการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด วินิจฉัยว่า ข้อแตกต่างเกี่ยวกับเวลาเป็นเพียงรายละเอียด ทั้งจำเลยไม่หลงต่อผู้ ลงโทษจำเลยได้

ฎีกาที่ 3482/2528 ฟ้องว่าจำเลยลักกระเป๋อ ได้ความว่าเป็นเรื่องฉ้อโกง และจำเลยนำสืบว่ากระเป๋อเป็นของตน ถือว่าจำเลยไม่หลงต่อผู้ ลงโทษจำเลยฐานฉ้อโกงได้

ฎีกาที่ 734/2529 ฟ้องว่าจำเลยขูดหลุมทำให้ถนนที่ใช้หรือมีไว้เพื่อสาธารณะประโยชน์เสียหาย จำเลยให้การรับว่าขูดจริง แต่ต่อผู้ว่าไม่ใช่ถนนสาธารณะ เมื่อได้ความว่าหลุมที่ขูดอยู่ในเขตถนนสาธารณะแล้ว ไม่ว่าหลุมนั้นจะอยู่ที่ไหล่ถนนฝั่งเดียวกับที่โจทก์ฟ้องหรือคนละฝั่ง ข้อแตกต่างดังกล่าวไม่ใช่ข้อสาระสำคัญและจำเลยไม่หลงต่อผู้

ฎีกาที่ 240/2536 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยเจตนาฆ่าผู้ตาย ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย ศาลลงโทษจำเลยได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสาม ทั้งจำเลยยอมรับว่าได้ส่งปืนให้ผู้ตาย แล้วปืนเกิดลั่นขึ้น ทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย จำเลยจึงไม่ได้หลงต่อผู้

ฎีกาที่ 3462/2526 ก่อนเกิดเหตุ 15 นาที จำเลยเดินเข้ามาดูลาดเลาในร้านอาหาร 3 รอบโดยมีพวกอีก 2 คนจอดรออยู่หน้าร้าน ขณะนั้นผู้ตายนั่งรับประทานอาหารอยู่ในร้าน เมื่อผู้ตายขับรถออกจากร้าน จำเลยกับพวกก็ขับรถตามไปฆ่าผู้ตาย ห่างจากร้านเพียง 200 เมตร แสดงว่าจำเลยกับพวกมีแผนการนัดหมายกันมาก่อน ดังนี้ เป็นการฆ่าโดยไตร่ตรองไว้ก่อน แม้จะลักเอารถจักรยานยนต์ของผู้ตายไปด้วย ก็ไม่มีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นเพื่อความสะดวกในการปล้นทรัพย์หรือปล้นทรัพย์ เพราะมีเจตนาลักเอารถจักรยานยนต์ที่ผู้ตายขี่ภายหลัง เมื่อความผิดฐานฆ่าได้สำเร็จเด็ดขาดลงแล้ว ความผิดฐานลักทรัพย์จึงเป็นคนละกรรมกับความผิดฐานฆ่าคนตายและปล้นทรัพย์ซึ่งโจทก์บรรยายฟ้องรวมเป็นกรรมเดียวกันมา จึงเป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ

ฎีกาที่ 2447/2527 ฟ้องว่าจำเลยลักทรัพย์โดยลวงว่าเป็นเจ้าพนักงาน ขอให้ลงโทษตาม ป. อาญา มาตรา 335 (6) ศาลล่างทั้งสองลงโทษจำเลยตามมาตรา 335 (5) จำเลยฎีกาฝ่ายเดียว วินิจฉัยว่า โจทก์มิได้ประสงค์ให้ลงโทษฐานลักทรัพย์โดยแปลงหรือปลอมตัวเป็นผู้อื่นตามมาตรา 335 (5) การที่ศาลล่างลงโทษจำเลยเป็นการลงโทษในเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ ไม่ชอบด้วย ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสี่ ศาลฎีกาลงโทษจำเลยตามมาตรา 334

ฎีกาที่ 1992/2530 โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยมีเฮโรอินไว้ในความครอบครอง ซึ่งเป็นเฮโรอินที่บรรจุอยู่ในหลอดฉีดยาพร้อมเข็ม แต่ไม่อาจชั่งน้ำหนักได้เนื่องจากจำเลยได้เสพไปแล้ว ย่อมหมายความว่าเฮโรอินที่โจทก์กล่าวหาานั้น ได้แก่เฮโรอินที่บรรจุอยู่ในหลอดฉีดยาก่อนที่จำเลยจะเสพโดยฉีดเข้าไปในร่างกาย เมื่อทางพิจารณาไม่ปรากฏว่าจำเลยได้เสพเฮโรอินคงมีแต่เฮโรอินที่ติดอยู่ในหลอดฉีดยา จึงเป็นกรณีข้อเท็จจริงที่ปรากฏในทางพิจารณาไม่ใช่เรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษ ศาลยอมลงโทษจำเลยในความผิดฐานมีไว้ในความครอบครองซึ่งเฮโรอินที่ติดอยู่ในหลอดฉีดยาไม่ได้ ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสี่

ฎีกาที่ 2078/2530 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานฆ่าเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อที่จำเลยจะได้หลบหนีและปกปิดความผิดอื่นตาม ป.อาญา มาตรา 289 (7) ศาลจะลงโทษจำเลยฐานฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่ ตามมาตรา 289 (2) ไม่ได้ เพราะเป็นการนอกเหนือไปจากที่โจทก์ฟ้องและไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษ คงลงโทษได้ตามมาตรา 288 เท่านั้น (ฎีกาที่ 831/2532)

ฎีกาที่ 583/2531 ฟ้องว่าจำเลยร่วมกับพวกใช้เหล็กฆูดซาฟท์แทงทำร้ายร่างกายผู้เสียหายโดยเจตนาฆ่า ได้ความว่าจำเลยเพียงชกต่อยผู้เสียหายไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายตาม ป. อาญา มาตรา 391 ซึ่งโจทก์หาได้บรรยายฟ้องถึงการกระทำดังกล่าวแต่อย่างใด

ไม่ จึงลงโทษจำเลยในความผิดดังกล่าวไม่ได้ เพราะมิใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์จะให้ลงโทษ (ฎีกาที่ 3802/2531)

ฎีกาที่ 387/2534 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยที่ 1 ขับรถเลี้ยวขวาจะเข้าซอยโดยไม่ใช้ความระมัดระวัง ตัดหน้ารถที่จำเลยที่ 2 ขับสวนมาในระยะใกล้ จนเป็นเหตุให้ชนกัน แต่ทางพิจารณาข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยที่ 1 เลี้ยวรถก่อนถึงทางแยกเข้าซอยเพื่อจะขับเลาะไหล่ถนน แล้วเกิดชนกัน ดังนี้ เมื่อการชนเกิดขึ้นเนื่องจากจำเลยที่ 1 ขับรถเลี้ยวขวาโดยไม่ระมัดระวังต่อรถในทางตรง ศาลย่อมลงโทษจำเลยที่ 1 ฐานขับรถโดยประมาทตามข้อเท็จจริงดังกล่าวได้ หากมิใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษไม่

ฎีกาที่ 3460/2535 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยมีอาวุธปืนยาวคาร์ไบน์ ขนาด .30 ไม่มีหมายเลขทะเบียนของเจ้าพนักงานประทับไว้จำนวน 1 กระบอก พร้อมเครื่องกระสุนปืนที่ไม่อาจออกใบอนุญาตได้ไว้ในครอบครองโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย แต่ทางพิจารณาได้ความว่าตำรวจยึดอาวุธปืนคาร์ไบน์มีหมายเลขประจำปืนพร้อมเครื่องกระสุนปืนได้ที่บ้านของจำเลย ข้อเท็จจริงดังกล่าวมิใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษ จึงลงโทษจำเลยไม่ได้ตาม ป.วิ.อาญา มาตรา 192 วรรคสี่

ฎีกาที่ 6516/2537 โจทก์บรรยายฟ้องข้อหาปล้นทรัพย์ไว้แยกต่างหาก จากข้อหาฆ่าและพยายามฆ่า โดยไม่ได้บรรยายว่าในการปล้นทรัพย์นั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายด้วย ถือว่าโจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษจำเลยในความผิดฐานปล้นทรัพย์เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

ฎีกาที่ 1985/2539 โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยจ้องปืนเล็งจะยิงผู้เสียหายโดยมีเจตนาฆ่ามิได้บรรยายว่าจำเลยใช้อาวุธปืนจ้องเล็งยิงผู้เสียหายจนทำให้ผู้เสียหายเกิดความกลัวหรือตกใจในการชู้เชิญ อีกทั้งคำขอทนายฟ้องก็ไม่ได้ระบุว่ามีความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 392 ไว้ด้วย ถือว่าโจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษ

ฎีกาที่ 2853/2539 โจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยบุกรุกเข้าไปในเคหสถานของผู้เสียหาย โดยไม่มีเหตุอันสมควรและกระทำการอันเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของผู้เสียหายโดยปกติสุขเท่านั้น ไม่ได้บรรยายถึงเหตุที่จำเลยไม่ยอมออกเมื่อผู้เสียหายไล่ให้ออกแล้วด้วย ถือว่าโจทก์ไม่ประสงค์ให้ลงโทษจำเลยฐานบุกรุกด้วยเหตุดังกล่าว จึงลงโทษจำเลยฐานบุกรุกด้วยเหตุดังกล่าวไม่ได้

ฎีกาที่ 5211/2540 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานเป็นเจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตาม ป. อาญา มาตรา 149, 157, 90 โดยเรียกและรับเงินจาก อ. แล้วเปิดกุญแจห้องขังปล่อยให้ อ. หลบหนีไป ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำการโดยประมาทลับนอนขณะมี

หน้าที่ควบคุมผู้ต้องขัง เป็นเหตุให้อ. หลบหนีการควบคุมไป อันเป็นความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 205 ซึ่งโจทก์มิได้บรรยายฟ้องและขอให้ลงโทษไว้ ข้อแตกต่างดังกล่าวมิใช่ข้อแตกต่างระหว่างความผิดโดยเจตนาหรือประมาท แต่เป็นข้อแตกต่างที่ถือได้ว่าเป็นสาระสำคัญที่โจทก์มิได้ประสงค์จะให้ลงโทษ ศาลจะพิพากษาลงโทษจำเลยตาม ป. อาญา มาตรา 205 ไม่ได้เพราะเกินคำขอ

ฎีกาที่ 2941/2540 ข้อเท็จจริงที่ว่า หลังจากจำเลยทำร้ายผู้เสียหายที่ 2 แล้ว ผู้เสียหายที่ 1 บอกจำเลยให้ออกไป แต่จำเลยไม่ออกไป กลับด่าผู้เสียหายที่ 1 และทำร้ายผู้เสียหายที่ 2 อีก จึงเป็นความผิดฐานบุกรุกนั้น โจทก์มิได้บรรยายฟ้องไว้ จึงไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษ ศาลไม่อาจนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาลงโทษจำเลยได้ตาม ป. วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสี่

ความแตกต่างระหว่างวรรคสองกับวรรคสี่ของมาตรา 192 ยากที่จะชี้ชัดได้ เพราะข้อเท็จจริงบางเรื่องเป็นทั้งข้อเท็จจริงต่างกับฟ้องและไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษ

ฎีกาที่ 2208/2528 ฟ้องว่ามีคนร้ายลักขโมยของผู้เสียหายไป 11 มัด ต่อมาจับจำเลยได้พร้อมด้วยขางของผู้เสียหายที่ถูกคนร้ายลักไป 1 มัดเป็นของกลาง ขอให้ลงโทษฐานลักทรัพย์หรือรับของโจร ได้ความว่าขางของกลางเป็นคนละชนิดและคนละจำนวนกับขางที่ถูกลักไปวินิจฉัยว่า โจทก์มิได้มุ่งประสงค์ให้ลงโทษจำเลยในข้อหาลักทรัพย์หรือรับของโจรขางของกลาง ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้อง และไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษพิพากษายกฟ้อง

ฎีกาที่ 6299/2534 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยจ้างหรือใช้ผู้มีชื่อให้ฆ่าผู้เสียหาย และผู้มีชื่อนั้นได้ใช้ปืนยิงผู้เสียหาย แต่ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยว่าจ้าง ร. ไปฆ่าผู้เสียหาย แต่ ร. ไม่ทำตามที่จำเลยว่าจ้าง คนร้ายที่ยิงผู้เสียหายไม่ใช่ผู้ที่จำเลยว่าจ้าง ข้อเท็จจริงในทางพิจารณาจึงแตกต่างกับฟ้องในสาระสำคัญ ทำให้จำเลยหลงข้อต่อสู้ และไม่ใช่เป็นเรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษจำเลย

มาตรา 192 วรรคห้า เป็นกรณีที่โจทก์บรรยายฟ้องสมบูรณ์ถูกต้อง และนำสืบข้อเท็จจริงได้ตามฟ้อง แต่โจทก์มีข้อบกพร่อง โดยอ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิด เช่นนี้ ศาลลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้

ฎีกาที่ 82—88/2506 บรรยายฟ้องเป็นความผิดฐานยกยอกตาม ป. อาญา มาตรา 352 แต่ขอให้ลงโทษตามมาตรา 147 ซึ่งเป็นเรื่องเจ้าพนักงานเบียดบังทรัพย์ ลงโทษตามมาตรา 352 ได้

ฎีกาที่ 391/2509 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยตาม ป. อาญา มาตรา 189 ซึ่งเป็นการอ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิด ศาลลงโทษตามมาตรา 191 อันเป็นบทที่ถูกต้องได้ แม้อัตรา

โทษตามมาตรา 191 จะสูงกว่ามาตรา 189 ก็ตาม เพราะ ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคสี่ (ปัจจุบันเป็นวรรคห้า) เป็นข้อยกเว้นของวรรคหนึ่ง จำเลยจะอ้างว่าเป็นการพิพากษาเกินคำขอ ไม่ได้

ฎีกาที่ 1338/2517 การกระทำของจำเลยตามที่โจทก์บรรยายฟ้องเป็นความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 190 ประกอบด้วยมาตรา 86 แต่โจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยตามมาตรา 191 จึงเป็นการอ้างบทมาตราผิด ศาลลงโทษจำเลยตามบทมาตราที่ถูกต้องได้ (ฎีกาที่ 2824/2535)

ฎีกาที่ 1105/2519 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาตาม ป. อาญา มาตรา 326, 328 ศาลเห็นว่าข้อความที่โฆษณาเป็นเพียงการดูหมิ่นด้วยการโฆษณา ตามมาตรา 393 เป็นการอ้างบทมาตราผิด ศาลลงโทษจำเลยตามบทกฎหมายที่ถูกต้องได้

ฎีกาที่ 18/2531 บรรยายฟ้องว่า จำเลยกับพวกร่วมกันทำร้ายผู้เยาว์ โดยเตะและตบศีรษะ บังคับให้ผู้เยาว์ควมทินเนอร์ อันเป็นการบ่อนทำลายสุขภาพ การกระทำตามฟ้องเป็นการใช้กำลังประทุษร้ายข่มขืนใจให้ผู้เยาว์ต้องจำยอมตามนั้น ครอบงำความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 309 วรรคหนึ่ง แม้โจทก์จะขอให้ลงโทษจำเลยตามมาตรา 310 ศาลก็ลงโทษตามมาตรา 309 วรรคหนึ่ง อันเป็นบทมาตราที่ถูกต้องได้

ฎีกาที่ 4681/2534 โจทก์บรรยายฟ้องว่าจำเลยเป็นเจ้าของงานตำรวจได้ตรวจพบว่ามีผู้เสียหายขับรถจักรยานยนต์โดยไม่มีใบอนุญาตซึ่งเป็นความผิดตามกฎหมาย แต่จำเลยกลับข่มขืนใจให้ผู้เสียหายมอบเงินเพื่อละเว้นการจับกุม อันเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต คำบรรยายฟ้องดังกล่าวเข้าองค์ประกอบความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 149 และโจทก์นำสืบได้ตามฟ้อง แต่โจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยตาม ป. อาญา มาตรา 148 ดังนี้ ถือว่าโจทก์อ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิด ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคห้า

ฎีกาที่ 2824/2535 ก่อนเกิดเหตุ ผู้เสียหายขับรถจักรยานยนต์เกือบจะเฉี่ยวชนจำเลยทั้งสองและเกิดต่อว่าต่อขานกันขึ้น ผู้เสียหายทำทนายให้จำเลยทั้งสองตามไปที่บ้าน จำเลยทั้งสองก็ตามไป เมื่อไปถึงและทราบว่าผู้เสียหายอยู่ในห้องครัว จำเลยทั้งสองก็เข้าไปพบ จำเลยที่ 1 ต่อว่าและชกต่อยผู้เสียหาย โดยจำเลยที่ 2 เข้าร่วมเตะและถีบ ดังนี้ ไม่ถือว่าเป็นการรบกวนการครอบครองอสังหาริมทรัพย์ของผู้เสียหาย ไม่เป็นความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 362 แต่การที่จำเลยทั้งสองเข้าไปทำร้ายผู้เสียหายในเคหสถาน ถือได้ว่าเป็นการเข้าไปในเคหสถานของผู้เสียหายโดยไม่มีเหตุอันสมควรตาม ป. อาญา มาตรา 364

แม้โจทก์ไม่ได้อ้าง ป. อาญา มาตรา 364 แต่ก็บรรยายฟ้องเกี่ยวกับการกระทำของ

จำเลยทั้งสองมีข้อความอันเป็นความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 364 เมื่อข้อเท็จจริงทางการพิจารณาฟังได้ ศาลก็มีอำนาจลงโทษจำเลยทั้งสองตาม ป. อาญา มาตรา 364 ได้

ฎีกาที่ 1329/2536 การกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานจำผู้อื่นโดยไม่เจตนาตาม ป. อาญา มาตรา 290 แม้โจทก์จะอ้าง ป. อาญา มาตรา 288 โดยไม่ได้อ้างมาตรา 290 กรณีเป็นเรื่องข้อเท็จจริงตามฟ้องนั้นโจทก์สืบสม แต่โจทก์อ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิด ศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้ ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคห้า

ข้อสังเกต มาตรา 192 วรรคห้า เป็นกรณีที่โจทก์อ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิด ซึ่งศาลมีอำนาจลงโทษจำเลยตามฐานความผิดที่ถูกต้องได้ แต่ถ้าเป็นกรณีที่โจทก์มิได้อ้างบทมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด หรือกรณีที่โจทก์ขอให้ลงโทษจำเลยตามกฎหมายซึ่งยกเลิกแล้ว ศาลจะลงโทษจำเลยไม่ได้ รายละเอียดดังกล่าวไว้แล้วใน มาตรา 158 (6)

ฎีกาที่ 1173/2539 ศาลจะมีอำนาจลงโทษจำเลยในฐานความผิดหรือบทมาตราที่ถูกต้องตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคห้า ได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่ข้อเท็จจริงตามฟ้องนั้นโจทก์สืบสม ฟังได้ว่าจำเลยได้กระทำความผิดตามที่กล่าวในฟ้องจริง เพียงแต่โจทก์อ้างฐานความผิดหรือบทมาตราผิดไปเท่านั้น ทั้งจะต้องมิใช่เป็นเรื่องที่โจทก์อ้างตัวบทกฎหมายผิดเป็นคนละฉบับไปด้วย

มาตรา 192 วรรคห้า เป็นกรณีที่โจทก์ฟ้องว่าจำเลยกระทำความผิดฐานใดฐานหนึ่ง และความผิดฐานนั้นประกอบด้วยกรกระทำหลายอย่าง แต่ละอย่างอาจเป็นความผิดได้อยู่ในตัวเอง แม้ข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในการพิจารณาโจทก์ไม่สามารถนำสืบได้ว่าจำเลยกระทำการครบองค์ประกอบความผิดตามฟ้อง คงสืบได้แต่เฉพาะการกระทำบางอย่างของจำเลย เช่นนี้ ศาลลงโทษจำเลยในการกระทำผิดที่ปรากฏในทางพิจารณาได้ เช่น ความผิดฐานปล้นทรัพย์ ประกอบด้วยกรลักทรัพย์โดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สามคนขึ้นไป กับการใช้กำลังประทุษร้ายหรือขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ซึ่งแต่ละอย่างอาจเป็นความผิดได้อยู่ในตัวเอง กล่าวคือ การลักทรัพย์ก็เป็นความผิดฐานลักทรัพย์โดยร่วมกระทำความผิดด้วยกันตั้งแต่สองคนขึ้นไป การใช้กำลังประทุษร้ายก็เป็นความผิดฐานทำร้ายร่างกาย และการขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้ายเพื่อให้เขากระทำหรือไม่กระทำการใด ๆ หรือจ่ายยอมต่อสิ่งใดก็เป็นความผิดต่อเสรีภาพ ดังนั้น หากโจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานปล้นทรัพย์ ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำการดังกล่าวอย่างใดอย่างหนึ่ง ศาลย่อมลงโทษจำเลยสำหรับความผิดที่ปรากฏในทางพิจารณาได้ แม้โจทก์จะมิได้อ้างมาตราในกฎหมายซึ่งบัญญัติว่าการกระทำของจำเลยตามที่ปรากฏในทางพิจารณานั้นเป็นความผิดก็ตาม (ฎีกาที่ 242/2529)

ฎีกาที่ 1280/2513 จำเลยเห็นกรงนกกระทาแขวนอยู่ จึงพูดขอนกว่าจะเอาไปทำลาบกิน ผู้เสียหายไม่ให้ จำเลยล้วงลูกกระเบิดออกมาจากกระเป๋าทิ้งแล้วทำท่าจะขว้าง จากนั้นล้วงเอานกจากกรงไป แม้ศาลฟังว่าจำเลยไม่มีเจตนาลักทรัพย์ แต่การกระทำของจำเลยเป็นการทำให้ผู้เสียหายต้องจำยอมให้จำเลยเอานกไป เป็นความผิดตาม ป. อาญา มาตรา 309 ซึ่งการขู่เข็ญนั้นเป็นส่วนหนึ่งในความผิดฐานชิงทรัพย์ จึงลงโทษจำเลยฐานทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพได้ (ฎีกาที่ 1082/2534)

ฎีกาที่ 653/2519 ฟ้องว่าจำเลยปล้นทรัพย์และใช้ปืนยิงผู้เสียหายถึงแก่ความตาย ขอให้ลงโทษตาม ป. อาญา มาตรา 340 ได้ความว่าจำเลยยิงผู้ตาย แต่ไม่ได้เอาทรัพย์ไป วินิจฉัยว่าความผิดฐานปล้นทรัพย์นั้น รวมการกระทำโดยการใช้อาวุธประทุษร้ายอยู่ด้วย เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่าจำเลยมิได้มีเจตนาฆ่า แต่ทำร้ายผู้ตายจนถึงแก่ความตาย ลงโทษจำเลยตาม ป. อาญา มาตรา 290 ได้ (ฎีกาที่ 828/2535)

ฎีกาที่ 818/2520 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานปล้นทรัพย์ ได้ความว่าจำเลยใช้ปืนจี้บังคับให้ผู้เสียหายหยุดรถ ผู้เสียหายลดความเร็วเตรียมจะจอดรถ พอดีจำเลยเสียหลัก ผู้เสียหายจึงขับรถหนีไปได้ วินิจฉัยว่า ไม่พอฟังว่ามีเจตนาปล้น แต่การกระทำของจำเลยเป็นการข่มขืนใจให้ผู้เสียหายต้องจำยอมกระทำตามความประสงค์ของจำเลย เป็นความผิดต่อเสรีภาพตาม ป. อาญา มาตรา 309 วรรคสอง และการกระทำดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของความผิดฐานปล้นทรัพย์ ทั้งโจทก์ได้บรรยายถึงการกระทำนี้มาในฟ้องแล้ว จึงลงโทษจำเลยฐานกระทำผิดต่อเสรีภาพได้ (ฎีกาที่ 6045/2531 และฎีกาที่ 3608/2535)

ฎีกาที่ 257/2523 ฟ้องว่าจำเลยจับเอาคนไปหน่วงเหนี่ยวกักขังเพื่อเรียกค่าไถ่ตาม ป. อาญา มาตรา 313 ได้ความว่าจำเลยกระทำการเป็นคนกลางเรียกทรัพย์สินมิควรได้จากผู้ที่ให้ค่าไถ่อันเป็นความผิดตามมาตรา 315 แม้โจทก์จะมีได้ขอให้ลงโทษตามมาตรา 315 แต่การเรียกค่าไถ่ก็เป็นส่วนหนึ่งของการกระทำตามมาตรา 313 ศาลลงโทษจำเลยตามฐานความผิดหรือบทมาตราที่ถูกต้องตามที่พิจารณาได้ความได้ (ฎีกาที่ 5217/2531)

ฎีกาที่ 414/2528 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานพยายามฆ่าผู้อื่น ได้ความว่าเพียงพยายามทำร้าย ลงโทษตาม ป. อาญา มาตรา 295, 80 ได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคท้าย (ฎีกาที่ 134/2536)

ฎีกาที่ 242/2529 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานปล้นทรัพย์ ได้ความว่าลักทรัพย์ ลงโทษฐานลักทรัพย์ได้ แม้โจทก์จะไม่ได้อ้าง ป. อาญา มาตรา 335 มาในคำขอท้ายฟ้องด้วยก็ตาม

ฎีกาที่ 1450/2529 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานพยายามฆ่าผู้อื่น โดยมีได้บรรยายว่า ผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัสอย่างไร เมื่อฟังไม่ได้ว่าจำเลยมีเจตนาฆ่า แม้จะได้ความว่าผู้เสียหายได้รับอันตรายสาหัส ก็จะลงโทษจำเลยตาม ป. อาญา มาตรา 297 ไม่ได้ คงลงโทษได้เพียงตามมาตรา 295 (ฎีกาที่ 2003/2528, ฎีกาที่ 6416/2534 และฎีกาที่ 3145/2537)

ฎีกาที่ 663/2530 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานปลอมเครื่องหมายการค้าตาม ป. อาญา มาตรา 273 แต่ตามคำบรรยายฟ้องพอถือได้ว่าได้รวมการกระทำอันเป็นความผิดตามมาตรา 272 (1) ไว้ด้วยแล้ว ศาลลงโทษจำเลยตามมาตรา 272 (1) ซึ่งมีโทษเบากว่ามาตรา 273 ได้

ฎีกาที่ 4441/2530 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานชิงทรัพย์โดยใช้กำลังประทุษร้ายได้ความว่าเพียงทำร้ายร่างกายผู้เสียหาย ลงโทษฐานทำร้ายร่างกายได้ (ฎีกาที่ 2926/2529 และฎีกาที่ 828/2535)

ฎีกาที่ 191/2532 ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานวิงวาททรัพย์ ได้ความว่าเป็นเพียงความผิดฐานลักทรัพย์ ลงโทษฐานลักทรัพย์ได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคท้าย (ฎีกาที่ 2084/2537 และฎีกาที่ 7953/2540)

ฎีกาที่ 117/2534 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานข่มขืนกระทำชำเราผู้เสียหายตาม ป.อาญา มาตรา 277, 285 ทางพิจารณาข้อเท็จจริงได้ความเพียงว่าจำเลยกระทำอนาจารผู้เสียหาย ซึ่งเป็นความผิดตาม ป.อาญา มาตรา 279, 285 ศาลลงโทษจำเลยได้เพราะความผิดตามที่โจทก์ฟ้องนั้นรวมการกระทำความผิดฐานกระทำอนาจารอยู่ด้วย

ฎีกาที่ 772/2534 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานลักทรัพย์ในเคหสถานในเวลากลางคืน ทางพิจารณาข้อเท็จจริงได้ความว่าเป็นความผิดฐานบุกรุกในเวลากลางคืน ศาลลงโทษจำเลยได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคท้าย (ฎีกาที่ 2407/2534 และฎีกาที่ 4024/2534)

ฎีกาที่ 370/2536 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานทำร้ายร่างกายตาม ป. อาญา มาตรา 295 ทางพิจารณาข้อเท็จจริงได้ความว่า บาดแผลที่ผู้เสียหายได้รับไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตราย แก่กายหรือจิตใจ ศาลลงโทษจำเลยตาม ป. อาญา มาตรา 391 ได้ ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคท้าย

ฎีกาที่ 22/2539 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยผลิตยาเสพติด ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยมียาเสพติดให้โทษไว้ในความครอบครอง ศาลลงโทษได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคท้าย (ฎีกาที่ 6520/2541)

ฎีกาที่ 2192/2539 โจทก์ฟ้องว่าจำเลยซึ่งทรัพย์สิน ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยเพียงทำร้ายผู้เสียหายไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจซึ่งเป็นความผิดตามป. อาญา มาตรา 391 การจะลงโทษจำเลยในฐานะความผิดที่ได้ความจากทางพิจารณาจะต้องดูว่าคดีไม่ขาดอายุความตาม ป. อาญา มาตรา 95 ด้วย

ฎีกาที่ 2858/2540 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานพรากผู้เยาว์เพื่อการอนาจารตาม ป. อาญา มาตรา 317 วรรคสาม แต่ความผิดตามที่โจทก์ฟ้องรวมการกระทำผิดฐานพรากผู้เยาว์ตาม มาตรา 317 วรรคหนึ่งด้วย เมื่อทางพิจารณาฟังได้ว่าจำเลยกระทำความผิดตาม มาตรา 317 วรรคหนึ่ง ก็ลงโทษจำเลยตามความผิดที่พิจารณาได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 192 วรรคหก

ข้อสังเกต กรณีที่จะนำมาตรา 192 วรรคท้าย มาปรับได้นั้น จะต้องเป็นเรื่องที่ความผิดฐานใดฐานหนึ่งตามที่โจทก์ฟ้องนั้นประกอบด้วยกรกระทำหลายอย่าง แต่ทางพิจารณาได้ความว่าจำเลยกระทำเฉพาะบางอย่าง ศาลจึงลงโทษจำเลยในการกระทำผิดที่ปรากฏในทางพิจารณา หากความผิดตามที่โจทก์ฟ้องนั้นมีการกระทำเพียงอย่างเดียว แต่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยหนักไปกว่าที่ปรากฏในทางพิจารณา ศาลลงโทษจำเลยตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏในการพิจารณาได้ เช่น โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานพรากผู้เยาว์โดยผู้เยาว์ไม่เต็มใจไปด้วย ได้ความว่าจำเลยพรากผู้เยาว์โดยผู้เยาว์เต็มใจไปด้วย เช่นนี้ การที่ศาลลงโทษจำเลยฐานพรากผู้เยาว์โดยผู้เยาว์เต็มใจไปด้วยนั้น เป็นการปรับบทตามมาตรา 192 วรรคสอง โดยถือว่าเป็นเรื่องข้อแตกต่างในรายละเอียดมิใช่เป็นเรื่องข้อเท็จจริงที่ปรากฏในทางพิจารณาแตกต่างกับข้อเท็จจริงที่กล่าวในฟ้องในข้อสาระสำคัญ กรณีเช่นนี้จะนำมาตรา 192 วรรคท้าย มาปรับไม่ได้ จึงต้องระวังอย่าให้ปะปนกัน

วันที่คำพิพากษาหรือคำสั่งมีผล

มาตรา 188 บัญญัติว่า “คำพิพากษาหรือคำสั่งมีผลตั้งแต่วันที่ได้อ่านในศาลโดยเปิดเผยเป็นต้นไป”

แม้ผู้พิพากษาจะประชุมปรึกษากันเพื่อมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง และลงความเห็นแล้วตามมาตรา 184 ก็ได้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้พิพากษาซึ่งนั่งพิจารณาแล้วตามมาตรา 183 คำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นก็ยังไม่จะมีผล จนกว่าจะได้มีการอ่านในศาลโดยเปิดเผยตามระยะเวลาและวิธีการที่บัญญัติไว้ในมาตรา 182

ผลของการอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งมีหลายประการ เฉพาะที่บัญญัติไว้ใน ป.วิ.
อาญา เช่น

- 1) อายุอุทธรณ์เริ่มนับ ตามมาตรา 198
- 2) สิทธิของโจทก์หรือจำเลยที่จะกระทำได้ในระหว่างพิจารณาก่อนศาลชั้นต้นพิพากษา
คดีเป็นอันสิ้นสุดลง เช่น
  - ก. สิทธิของโจทก์ที่จะขอโอนคดี ตามมาตรา 23 วรรคสอง
  - ข. สิทธิของผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องขอเข้าร่วมเป็นโจทก์กับพนักงานอัยการ ตาม
มาตรา 30
  - ค. สิทธิของพนักงานอัยการหรือผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องขอให้ศาลรวมพิจารณา
ในกรณีต่างเป็นโจทก์ยื่นฟ้องคดีเรื่องเดียวกัน ตามมาตรา 33
  - ง. สิทธิของโจทก์ในการขอถอนฟ้องคดี ตามมาตรา 35
  - จ. สิทธิของโจทก์หรือจำเลยในการขอแก้หรือเพิ่มเติมฟ้อง หรือคำให้การ ตาม
มาตรา 159, มาตรา 163 และมาตรา 164
- 3) อำนาจศาลในการแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นอันระงับ นอกจากจะเข้าข้อ
ยกเว้น ตามมาตรา 190
- 4) เริ่มบังคับคดีตามคำพิพากษาเกี่ยวกับการปล่อยหรือลงโทษจำเลย ตามมาตรา 185

การแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งอ่านแล้ว

มาตรา 190 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้แก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งอ่านแล้ว นอกจาก
แก้ด้วยคำที่เขียนหรือพิมพ์ผิดพลาด”

เมื่อคำพิพากษาหรือคำสั่งมีผลตามมาตรา 188 แล้ว แม้อต่อมาผู้พิพากษาที่พิพากษา
หรือสั่งคดีนั้นจะมีความเห็นเป็นอย่างอื่น ก็จะไม่แก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งอ่านแล้วไม่ได้
หากศาลพิพากษาไม่ถูกต้องประการใด โจทก์หรือจำเลยชอบที่จะอุทธรณ์ฎีกาต่อไป การแก้ไข
คำพิพากษาหรือคำสั่งจึงเป็นอำนาจของศาลที่สูงกว่า ซึ่งอาจจะเป็นศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา
แล้วแต่กรณี

กฎหมายบัญญัติข้อยกเว้นให้ผู้พิพากษาผู้ทำคำพิพากษาหรือคำสั่ง แก้ไขคำพิพากษา
หรือคำสั่งซึ่งอ่านแล้วได้ เฉพาะในกรณีที่ถ้อยคำที่เขียนหรือพิมพ์ผิดพลาดเท่านั้น

การห้ามแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งดังกล่าวหมายความรวมถึงการกระทำใด ๆ ที่จะมีผลเป็นการแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งด้วย

ฎีกาที่ 298/2483 ศาลชั้นต้นพิพากษาให้นับโทษจำเลยต่อจากอีกคดีหนึ่งตามที่โจทก์ขอมาในฟ้อง ภายหลังโจทก์จะขอให้ศาลแก้ไขการนับโทษ โดยอ้างว่าหมายเลขคดีอื่นที่อ้างมาในฟ้องนั้นคลาดเคลื่อน เช่นนี้ หาได้ไม่ ต้องห้ามตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 190 หากมีสิ่งคลาดเคลื่อนประการใดก็เป็นหน้าที่ของโจทก์จะต้องแจ้งให้ศาลทราบหรือขอแก้ไขเสียในระหว่างพิจารณาของศาลชั้นต้น (ฎีกาที่ 177/2484)

อย่างไรก็ดี กฎหมายห้ามเฉพาะการแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งอ่านแล้ว ส่วนการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นคนละเรื่องกับคำพิพากษาหรือคำสั่ง ฉะนั้นการแก้ไขการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งจึงไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 190

ตัวอย่างที่วินิจฉัยว่า เป็นการแก้ถ้อยคำที่เขียนหรือพิมพ์ผิดพลาด

ฎีกาที่ 1071/2522 โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยฐานมีและเสพเฮโรอีน จำเลยให้การรับสารภาพ ศาลชั้นต้นทำคำพิพากษาขอไว้ที่ปกสำนวนว่า จำเลยมีความผิดฐานมีและเสพเฮโรอีน แต่เมื่อพิมพ์คำพิพากษาเจ้าหน้าที่ของศาลพลั้งเผลอ มิได้พิมพ์ข้อความว่าจำเลยเสพเฮโรอีน ถือว่าเป็นการพิมพ์ผิดพลาด แก้ไขให้ถูกต้องได้ ไม่ต้องห้ามตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 190

ฎีกาที่ 1516/2536 ศาลชั้นต้นพิพากษาจำคุกจำเลย 1 เดือน ธิบของกลาง จำเลยอุทธรณ์ขอให้รื้อการลงโทษ ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า จำเลยเป็นหญิงกระทำความผิดคดีนี้เป็นครั้งแรก ทั้งพฤติการณ์แห่งคดีก็ไม่ร้ายแรงนัก เห็นสมควรให้โอกาสแก่จำเลยกลับตนเป็นพลเมืองดีสืบไป ที่ศาลชั้นต้นกำหนดโทษจำคุกโดยไม่รื้อการลงโทษนั้น ศาลอุทธรณ์ไม่เห็นพ้องด้วย แต่เพื่อให้จำเลยเช็ดหาลาบ เห็นควรลงโทษปรับด้วย พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ปรับจำเลย 6,000 บาทอีกสถานหนึ่ง ลดโทษให้กึ่งหนึ่งตาม ป. อาญา มาตรา 29,30 นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาศาลชั้นต้น

จำเลยยื่นคำร้องว่า ตามเหตุผลในคำวินิจฉัยของศาลอุทธรณ์ จำเลยน่าจะได้รับการรื้อการลงโทษ จึงขอให้ศาลอุทธรณ์ขยายความดังกล่าวข้างต้นให้แก่จำเลย เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอุทธรณ์มีคำสั่งว่า ตามเหตุผลที่ได้แสดงไว้ในคำพิพากษาก็ด้วย ประสงค์ที่จะรื้อการลงโทษให้จำเลย แต่เมื่อในคำพิพากษาไม่ปรากฏข้อความดังกล่าว จึงขยายความเป็นว่าสำหรับโทษ 1 เดือน ให้รื้อการลงโทษไว้มีกำหนด 2 ปี ตาม ป. อาญา มาตรา 56 ดังนี้ ศาลอุทธรณ์ย่อมทำได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 190

คำสั่งศาลฎีกาที่ 286/2541 จำเลยที่ 1 และที่ 3 ฎีกาคัดค้านคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ ส่วนจำเลยที่ 2 ไม่ได้ฎีกา คำพิพากษาศาลฎีกาที่กล่าวถึงจำเลยที่ 2 เป็นเพราะการพิมพ์ผิดพลาดหาใช่ผิดพลาดในเนื้อหาสาระไม่ ศาลฎีกามีอำนาจแก้ไขถ้อยคำที่เขียนหรือพิมพ์ผิดพลาดให้ถูกต้องได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 190

ตัวอย่างที่วินิจฉัยว่า เป็นการแก้ไขการบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง

ฎีกาที่ 1178/2503 แม้ศาลจะพิพากษาและออกหมายจำคุกเมื่อคดีถึงที่สุดโดยหักวัน ต้องขังให้จำเลยตามที่โจทก์บรรยายมาในฟ้องแล้วก็ตาม ถ้าปรากฏว่าผิดพลาดจากความเป็นจริง โจทก์ย่อมขอแก้วันต้องขังเสียใหม่ให้ถูกต้องได้ เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการบังคับตามคำพิพากษา ไม่ใช่เรื่องแก้คำพิพากษา

ฎีกาที่ 5875/2537 แม้ศาลชั้นต้นจะพิพากษาลงโทษจำเลยและออกหมายจำคุกคดีถึงที่สุด โดยให้นับโทษจำเลยต่อจากโทษในคดีอื่นรวมแล้วเกิน 50 ปี หากปรากฏว่า การนับโทษดังกล่าวขัดต่อ ป. อาญา มาตรา 91 (3) ศาลชั้นต้นย่อมมีคำสั่งแก้ไขหมายจำคุกคดีถึงที่สุดใหม่ได้ ไม่เป็นการแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงคำพิพากษาเพราะเป็นเรื่องการบังคับคดีที่ศาลชั้นต้นต้องออกหมายบังคับคดีถึงที่สุดให้ถูกต้องตามกฎหมาย (ฎีกาที่ 2355/2539)

ในกรณีที่คำพิพากษาหรือคำสั่งใดมีส่วนกระทบถึงบุคคลภายนอก และบุคคลภายนอกสามารถแสดงสิทธิได้ว่าในส่วนที่เกี่ยวกับตนนั้น การไม่ควรเป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเช่นนี้ ศาลอาจมีคำพิพากษาหรือคำสั่งใหม่ในส่วนที่เกี่ยวกับบุคคลภายนอกได้ โดยไม่ต้องว่าเป็นการแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งซึ่งอ่านแล้ว

ฎีกาที่ 740/2497 ศาลพิพากษาลงโทษจำเลยและริบปีนของกลาง ต่อมาเจ้าของปีนยื่นคำร้องขอรับปีนคืนโดยอ้างว่ามีได้รู้เห็นในการกระทำผิดของจำเลย เมื่อศาลได้สวนแล้วได้ความจริงตามคำร้อง ศาลสั่งคืนปีนให้ผู้ร้องได้ ไม่เป็นการแก้ไขคำพิพากษา

อนึ่ง ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษให้อำนาจศาลที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำพิพากษาหรือคำสั่งได้ ก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นพิเศษนั้น จะปรับตามมาตรา 190 ไม่ได้

ฎีกาที่ 212/2511 ศาลพิพากษาให้ส่งตัวจำเลยซึ่งมีอายุ 15 ปี ไปสถานฝึกอบรมจนกว่าอายุจะครบ 18 ปีบริบูรณ์ ต่อมาบิดาจำเลยร้องขอรับจำเลยไปดูแลเอง โดยยอมปฏิบัติตามเงื่อนไขต่าง ๆ ที่ศาลกำหนด ถือได้ว่าเป็นกรณีที่พฤติการณ์เกี่ยวกับคำสั่งเดิมเปลี่ยนแปลงแล้ว

ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงแก้ไขคำสั่งเดิมได้ตาม ป. อาญา มาตรา 74 วรรคท้าย ประกอบกับ
มาตรา 75

การคัดค้านคำพิพากษาให้แก่จำเลยซึ่งเป็นคนยากจน

มาตรา 189 บัญญัติว่า “เมื่อจำเลยซึ่งต้องคำพิพากษาให้ลงโทษเป็นคนยากจน ขอ
คัดค้านคำพิพากษาซึ่งรับรองว่าถูกต้อง ให้ศาลคัดค้านำให้หนึ่งฉบับโดยไม่คิดค่าธรรมเนียม”

ตามปกติเมื่อศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งแล้ว คู่ความมีสิทธิขอคัดค้านได้โดย
ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่ถ้าจะให้จำศาลรับรองสำเนา ต้องเสียค่าธรรมเนียมการรับรอง
หรือถ้าจะให้จำศาลคัดค้านำและรับรองด้วย ต้องเสียทั้งค่าคัดค้านำและค่ารับรอง ทั้งนี้ตาม
อัตราค่าธรรมเนียมตาราง 2 (9) ท้าย ป.วิ. แห่ง ประกอบด้วย ป.วิ. อาญา มาตรา 258 แต่ถ้า
คู่ความที่ขอให้ศาลคัดค้านำคำพิพากษาและรับรองสำเนานั้นเป็นจำเลยที่ศาลพิพากษาให้
ลงโทษ และเป็นคนยากจนด้วย ศาลจะจัดการทำให้โดยจำเลยไม่ต้องเสียทั้งค่าธรรมเนียม
การคัดค้านำและค่ารับรอง

การอธิบายคำพิพากษาหรือคำสั่ง

มาตรา 191 บัญญัติว่า “เมื่อเกิดสงสัยในการบังคับตามคำพิพากษาหรือคำสั่ง ถ้า
บุคคลใดที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับร้องต่อศาลซึ่งพิพากษาหรือสั่ง ให้ศาลนั้นอธิบายให้แจ่มแจ้ง”

มาตรานี้บัญญัติขึ้นเพื่อให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติการบังคับคดีตามคำพิพากษา
หรือคำสั่ง ถ้าผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับ เช่น โจทก์ จำเลย หรือเจ้าของทรัพย์สินของกลาง รวมทั้ง
เจ้าพนักงานเรือนจำ เห็นว่าคำพิพากษาหรือคำสั่งยังไม่ชัดเจน ไม่แน่ชัดว่าจะให้บังคับคดีอย่างไร
บุคคลดังกล่าวอาจร้องขอให้ศาลอธิบายคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นได้

ฎีกาที่ 921/2504 ศาลชั้นต้นอ่านร่างคำพิพากษาให้ลงโทษจำเลยและริบของกลาง
ในสารบบคำพิพากษาก็ลงว่าริบของกลาง แต่เวลาพิมพ์คำพิพากษาเจ้าหน้าที่ของศาลพิมพ์
ตกข้อความ ไม่มีคำว่าริบของกลาง โจทก์ขอให้ศาลชั้นต้นอธิบายคำพิพากษาของศาลชั้นต้น
ได้ตาม ป.วิ. อาญา มาตรา 191

อนึ่ง การอธิบายคำพิพากษาหรือคำสั่งตามมาตรานี้ ศาลจะอธิบายเฉพาะในเรื่อง
ที่เกี่ยวกับการบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งเท่านั้น หากผู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวข้องกับขอให้
ศาลอธิบายในเรื่องอื่น ศาลคงจะยกคำร้อง เช่น ขอให้ศาลอธิบายว่าเหตุใดจึงพิพากษาลงโทษ
จำเลยหรือยกฟ้องโจทก์